

Szalai Anita

(Észtország, Lettország)

Szóke Gergely László

(Litvánia)

**A média szabályozása
Észtországban, Lettországban
és Litvániában**

Budapest, 2010. szeptember, 58. szám

ISSN 1788-134X
ISBN 978-615-5020-10-0

Kiadja az Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet
Budapest, 1021 Hűvösvölgyi út 95.
Felelős kiadó: Nahimi Péter igazgató
Borítóterv: Czákó Zsolt
Nyomdai munkák:
Műegyetemi Kiadó
Felelős vezető: Wintermantel Zsolt
www.kiado.bme.hu

Tartalomjegyzék

I. ÉSZTORSZÁG.....	7
1. Alkotmányos alapok, szabályozási környezet; a médiaszabályozás tárgyi hatálya.....	7
1.1 <i>Az alkotmány véleményszabadságra, médiaszabadságra vonatkozó rendelkezései.....</i>	<i>7</i>
1.2 <i>A médiaszabályozást érintő jogszabályok áttekintése.....</i>	<i>7</i>
1.3 <i>A műsorszolgáltatás – egységes vagy több különböző fogalomból álló – fogalma, viszonya a televíziós irányelv televíziós műsorszolgáltatás fogalmával; az audiovizuális médiát érintő további fogalmak.....</i>	<i>7</i>
1.4 <i>A műsorszolgáltatások típusai.....</i>	<i>8</i>
2. Médiafelügyeleti rendszer.....	10
2.1 <i>A média felügyeletében részt vevő médiahatóságok.....</i>	<i>10</i>
2.2 <i>A médiahatóság jogállása, a médiát érintő feladatok és hatáskörök.....</i>	<i>10</i>
3. A műsortartalom szabályozása.....	12
3.1 <i>Az egyéni érdekek védelme (személyiségvédelem).....</i>	<i>12</i>
3.2 <i>Gyűlöletbeszéd.....</i>	<i>13</i>
3.3 <i>A gyermekvédelem szabályozásának sajátosságai.....</i>	<i>13</i>
3.4 <i>Műsorkvóták.....</i>	<i>14</i>
4. A kereskedelmi műsorszolgáltatók piacra lépése.....	15
4.1 <i>Az engedélyezési eljárások rendszerezése.....</i>	<i>15</i>
4.2 <i>Alkalmassági feltételek.....</i>	<i>15</i>
4.3 <i>Az engedélyezési eljárások főbb szabályai, különös tekintettel a pályázók közötti választás szempontjaira.....</i>	<i>15</i>
4.4 <i>Az engedély jogi formája.....</i>	<i>16</i>
5. Külső és belső pluralizmus a kereskedelmi műsorszolgáltatásban.....	18
5.1 <i>A kiegyensúlyozott, pártatlan stb. tájékoztatás követelménye.....</i>	<i>18</i>
5.2 <i>További hozzáférési kötelezettségek.....</i>	<i>18</i>
5.3 <i>A mediakoncentráció korlátozása.....</i>	<i>18</i>
6. A kereskedelmi műsorszolgáltatás finanszírozása.....	19
6.1 <i>A műsorszolgáltatókra kirótt sajátos közterhek.....</i>	<i>19</i>
6.2 <i>A reklámszabályozás sajátosságai.....</i>	<i>19</i>
7. Közszolgálatosság.....	21
7.1 <i>A közszolgálati feladatok listája.....</i>	<i>21</i>

7.2 A közszolgálati feladatok meghatározásának részletes módja.....	21
7.3 A közszolgálati intézményrendszer	21
7.4 A feladatellátás finanszírozásának forrásai, a források hozzárendelésének módja.....	24
8. Műsorterjesztés, új technológiák szabályozása	26
8.1 A műsorterjesztőt terhelő továbbítási kötelezettségek.....	26
8.2 A műsorterjesztő és a műsorszolgáltató (tartalomszolgáltató) közötti kapcsolatok szabályozása	26
8.3A multiplex-üzemeltető piacra lépése (erős vagy gyenge multiplex modell).....	27
8.4 A (földfelszíni) digitális átállás menetrendje.....	27
Források	30
LETTORSZÁG.....	31
9. Alkotmányos alapok, szabályozási környezet, a médiaszabályozás tárgyi hatálya	31
9.1 Az alkotmány véleményszabadságra, médiaszabadságra vonatkozó rendelkezései	31
9.2 A médiaszabályozást érintő jogszabályok áttekintése	31
9.3 A műsorszolgáltatás – egységes vagy több különböző fogalomból álló – fogalma, viszonya a televíziós irányelv televíziós műsorszolgáltatás fogalmával; az audiovizuális médiát érintő további fogalmak ³²	
9.4 A műsorszolgáltatások típusai.....	33
10. Médiafelügyeleti rendszer	35
10.1 A média felügyeletében részt vevő médiahatóságok.....	35
10.2 A médiahatóság jogállása	35
10.3 A médiahatóság tagjainak megválasztása, szakmai követelmények és fontosabb összeférhetetlenségi szabályok; a működés nyilvánosságának garanciái.....	36
10.4 A médiát érintő feladatok és hatáskörök	37
11. A műsortartalom szabályozása.....	39
11.1 Egyéni érdekek védelme, személyiségvédelem	39
11.2 Gyűlöletbeszéd.....	40
11.3 A gyermekvédelem szabályozásának sajátosságai	41
11.4 Műsorkvóták	41
11.5 Közszolgálati kötelezettségek	42
12. A kereskedelmi műsorszolgáltatók piacra lépése.....	43
12.1 Az engedélyezési eljárások rendszerezése	43
12.2 Alkalmassági feltételek	43
12.3 Az engedélyezési eljárások főbb szabályai, különös tekintettel a pályázók közötti választás szempontjaira.....	44
12.4 Az engedély jogi formája	44

13. Külső és belső pluralizmus a kereskedelmi műsorszolgáltatásban	46
13.1 A kiegyensúlyozott, pártatlan, stb. tájékoztatás követelménye	46
13.2 További hozzáférési kötelezettségek (pl. egyházak, pártok, régiók stb. megjelenési lehetőségei, kormány-közlemények közzététele).....	46
13.3 A médiakoncentráció korlátozása (8. §).....	46
14. A kereskedelmi műsorszolgáltatás finanszírozása	48
14.1 A műsorszolgáltatókra kirótt sajátos közterhek („műsorszolgáltatási díj”)	48
14.2 A reklámszabályozás sajátosságai	48
14.3 Társadalmi célú reklámok, közérdekű közlemények, politikai hirdetések [21. § (5)]	50
14.4 Szponzoráció.....	51
14.5 Támogatási, újraelosztó rendszerek	51
15. Közzolgáltatás.....	52
15.1 A közzolgáltatási feladatok részletes meghatározásának módja.....	52
15.2 A feladatellátás finanszírozásának forrásai, a források hozzárendelésének módja (az állami támogatásokra vonatkozó közösségi versenyjogi előírásokra tekintettel) (61. §).....	52
15.3 A közzolgáltatási intézményrendszer	52
16. Műsorterjesztés, új technológiák szabályozása.....	55
16.1 A műsorterjesztőt terhelő továbbítási kötelezettségek (62. §)	55
16.2 A (földfelszíni) digitális átállás menetrendje.....	55
Források.....	57
III. LITVÁNIA.....	58
17. Alkotmányos alapok, szabályozási környezet és a médiaszabályozás tárgyi hatálya.....	58
17.1 Alkotmányos alapok.....	58
17.2 A médiarendszer szabályozási környezete.....	58
17.2.1 Jogszabályi háttér.....	58
17.2.2 Önszabályozás – társszabályozás.....	58
17.3 Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv implementációja	59
17.4 A médiaszabályozás alapfogalmai és tárgyi hatálya.....	59
17.5 A műsorszolgáltatók típusai és a televíziós műsorszolgáltatás piaci környezetének áttekintése.....	60
17.5.1 A műsorszolgáltatók és a nyomtatott sajtótermékek típusai.....	60
17.5.2 A televíziós műsorszolgáltatás piaci környezete	60
18. Médiafelügyeleti rendszer	62
19. A műsortartalom szabályozása.....	64
19.1 Személyiségvédelem és a válaszadás joga.....	64

19.1.1 Személyiségvédelem.....	64
19.1.2 A válaszadás joga.....	64
19.2 A gyűlöletbeszéd szabályozása.....	65
19.3 Gyermekvédelem a médiában.....	65
19.4 Európai és nemzeti művek bemutatása.....	65
19.5 Közszolgálati és egyéb tájékoztatási kötelezettségek.....	66
20 A piacra lépés szabályozása.....	67
20.1 Továbbítási kötelezettség (must carry).....	67
21 Külső és belső pluralizmus a kereskedelmi műsorszolgáltatásban.....	68
21.1 A médiakoncentrációra vonatkozó szabályok.....	68
22. A kereskedelmi műsorszolgáltatás finanszírozása.....	69
22.1 Reklámszabályozás.....	69
22.2 A szponzoráció szabályozása.....	70
22.3 Állami támogatás.....	70
23. A közszolgálati műsorszolgáltatás.....	71
23.1 Szervezeti felépítés.....	71
23.2 Közszolgálati kötelezettségek.....	71
23.3 A közszolgálati műsorszolgáltató finanszírozása.....	72
24 Digitális átállás.....	73

I. ÉSZTORSZÁG

1. Alkotmányos alapok, szabályozási környezet; a médiaszabályozás tárgyi hatálya

1.1 Az alkotmány vélemény szabadságra, médiaszabadságra vonatkozó rendelkezései

*Az észt alkotmány*¹ a II. fejezetben található alapvető jogok, szabadságok és kötelezettségek között mondja ki a 45. §-ban, hogy mindenkinek joga van gondolata, véleménye, hite vagy más információ szabad terjesztéséhez szóban, nyomtatásban, képileg vagy más módon.

Ez a jog törvény által korlátozható a közrend, a közérkölc, mások jogának és szabadságjogának, egészségének, becsületének és jóhírnevének védelmében. Ugyancsak törvény korlátozhatja ezt a jogot az állami és önkormányzati alkalmazottak számára, az államtitok vagy az üzleti titok, vagy olyan bizalmas információ védelme érdekében, amely a köztisztviselőnek hivatalánál fogva jutott a tudomására, valamint mások családi vagy magánéletének védelmére és az igazságszolgáltatás érdekére tekintettel.

Az alkotmány ugyanebben a szakaszban deklarálja a cenzúra tilalmát.

1.2 A médiaszabályozást érintő jogszabályok áttekintése

A médiaszabályozás alaptörvénye az 1994-es médiatörvény (Broadcasting Act), valamint az elektronikus kommunikációról szóló törvény (Estonian Electronic Communications Act (2004), valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokról szóló törvény (Information Society Services Act).

Emellett a polgári és a büntető törvénykönyv is tartalmaz rendelkezéseket.

*Az észt Ptk.*² személyiségvédelemről szóló 4. része szabályozza a jóhírnév védelmét, illetve a magánélet védelme körében a magánélet sérthetlenségének megszegését, a névviseléshez való jog védelmét és egyéb személyes jogok védelmét.

*Az észt Btk.*³ 151. §-a tartalmazza a gyűlöletbeszéd tényállását (*incitement of hatred*).

1.3 A műsorszolgáltatás – egységes vagy több különböző fogalomból álló – fogalma, viszonya a televíziós irányelv televíziós műsorszolgáltatás fogalmával; az audiovizuális médiát érintő további fogalmak

A műsorszolgáltatás (broadcasting) az észt médiatörvény szerint⁴ a nyilvános vételre szánt televíziós műsorok közvetlen továbbítása, ideértve a földfelszíni, a műholdas és a kábelhálózaton történő műsorterjesztést is, analóg vagy digitális formában, szabad vagy feltételes hozzáféréssel. (2. §)

¹ <http://www.president.ee/en/estonia/constitution.php>

² <http://www.legaltext.ee/text/en/X0015.htm>

³ <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1280/file/4d16963509db70c09d23e52cb8df.htm/preview>

⁴ <http://www.legaltext.ee/text/en/X30069K9.htm>

A 2004-es információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokról szóló törvény⁵ az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokat a következőképpen definiálja.

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások

- a szolgáltatás igénybevevőjének közvetlen kérésére,
- a felek egyidejű és azonos helyű jelenléte nélkül,
- gazdasági vagy professzionális tevékenység formájában nyújtott
- olyan elektronikus eszközzel továbbított adat feldolgozásával, tárolásával és továbbításával járó szolgáltatás, amely az adatok digitális feldolgozására és tárolására irányul.

A definíció az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások köréből kizárja a fax vagy telefonhívás útján, illetve a médiatörvény szerinti műsorszolgáltatás útján nyújtott szolgáltatásokat.

1.4 A műsorszolgáltatások típusai

A *műsorszolgáltatási engedélyek típusait* a műsorszolgáltatási engedélyről (*broadcasting licence*) szóló 6. fejezetben sorolja fel az észt médiatörvény (37. §):

1. *helyi* műsorszolgáltatási engedély *analóg* hálózatra egyetlen terjesztő (*transmitter*) szolgáltatási területére;
2. *körzeti* műsorszolgáltatási engedély *rádióhálózatra* egyetlen terjesztőnek vagy Észtország egy részterületét lefedő terjesztői hálózatnak;
3. *országos* műsorszolgáltatási engedély *analóg* hálózatra, országos terjesztői hálózatnak vagy egyetlen terjesztőnek, amely Észtország területének 80-100%-án lehetővé teszi a műsor vételét;
4. *nemzetközi* műsorszolgáltatási engedély *analóg* hálózaton egyetlen terjesztőnek vagy olyan terjesztői hálózatnak, amely műsorának vételét más országokban is lehetővé teszi;
5. *ideiglenes* műsorszolgáltatási engedély meghatározott területre és legfeljebb három hónapig tartó határozott időre;
6. *kábelhálózatoknak adott* műsorszolgáltatási engedély
7. *regionális digitális* műsorszolgáltatási engedély földfelszíni terjesztésű digitális műsorszolgáltatási hálózatoknak;
8. *országos digitális* műsorszolgáltatási engedély földfelszíni terjesztésű digitális műsorszolgáltatási hálózatoknak.

A médiatörvény az 5. fejezetben szól a *közszolgálati* műsorszolgáltatókról. A 29. §-ban a törvény megállapítja, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatók nem sugározhatnak reklámot és televíziós vásárlást, beszerzéseik, a műsorgyártás, a műsorok továbbítása és a műsorszolgáltatás nem támogatható. (Kivételes esetben sugározható reklám és támogatás, ha azt a médiahatóság kérésére a kulturális miniszter engedélyezi, vagy az EBU-n keresztül elért esemény műsorszolgáltatásához kapcsolódik.)

A *kereskedelmi* műsorszolgáltatókat kifejezetten nem határozza meg a törvény, azokról tehát közvetlenül a reklámozás és a támogatás részletes szabályozása kapcsán rendelkezik az észt médiatörvény.

⁵ <http://www.legaltext.ee/text/en/X80043.htm>

A kvótákkal kapcsolatos szabályoknál (4. §) a médiatörvény speciális karakterisztikájú, *tematikus* műsorszolgáltatókat is említ.

2. Médiafelügyeleti rendszer

2.1 A média felügyeletében részt vevő médiahatóságok

A műsorszolgáltatás felügyeletét valamint a médiatörvénynek és a műsorszolgáltatási engedélynek való megfelelést a törvény szerint még két szerv felügyeli (42. §): a *Kulturális Minisztérium Média Osztálya* (Media Division of Ministry of Culture) és a Kommunikációs Testület (Communication Board)⁶

2008-ban azonban létrejött a *Technikai Felügyeleti Hatóság* (Technical Surveillance Authority), a Kommunikációs Testület, a Vasúti Felügyelet és a Technikai Felügyelet egyesülésével, amely a Gazdasági és Kommunikációs Minisztériumnak alárendelt kormányhivatal.

A Technikai Felügyeleti Hatóságnak három részlege van: az Elektronikus Kommunikáció Részleg, a Vasúti Részleg és az Üzembiztonsági Részleg.

Az Elektronikus Kommunikáció Részlegen belül pedig három osztály: a Kommunikációs szolgáltatások osztálya, a Rádiófrekvencia felügyeleti osztály és a Rádiófrekvencia gazdálkodási osztály.

2.2 A médiahatóság jogállása, a médiát érintő feladatok és hatáskörök

Észtországban nincs külön autonóm médiahatóság, a médiafelügyeleti feladatokat a Kulturális Minisztérium egyik részlege látja el.

A médiahatóság feladatait a *Kulturális Minisztérium Média Osztálya*⁷ látja el. A médiafelügyelet ellátása tehát Észtországban kormányzati feladat.

A Média Osztály a műsorszolgáltatási tevékenység megkezdésétől felügyeli, hogy a tartalomszolgáltatás megfelel-e a médiatörvénynek.

A minisztérium hivatalnokai a felügyelet során a következő jogosultságokkal rendelkeznek:

- a műsorról készült felvétel lefoglalása, ha szükséges,
- *kötelező utasítás (mandatory precept)* kiadása a műsorszolgáltatónak (43. §).
- Az utasítás kötelező tartalma:
- a kiadás helye és időpontja,
- az utasító hivatal neve és címe,
- az utasítást adó személy neve és hivatali beosztása,
- a jogsértő magatartás ideje és leírása,
- a jogsértés tényét megalapozó jogszabályhely megjelölése,
- a jogsértéstől való tartózkodásra felhívás és az utasítás teljesítésének határideje.

Ha az utasításnak a műsorszolgáltató nem vagy nem megfelelően tesz eleget, a médiatörvényben vagy a közigazgatási eljárási törvényben meghatározott felelősség megállapításáért a minisztérium *bírósághoz* fordulhat.

⁶ <http://www.tja.ee/>

⁷ <http://www.kul.ee/index.php?path=0x1377x1037>

Javaslatot tehetnek a kulturális miniszternek a műsorszolgáltató engedélyének felfüggesztésére vagy visszavonására. (43/1. §)

Ha a műsorszolgáltatás felügyeletét ellátó hivatalnok javaslata megalapozott, a kulturális miniszternek egy nemzeti direktíva alapján joga van legfeljebb 14 napra *felfüggeszteni* a műsorszolgáltató műsorszolgáltatási jogosultságának gyakorlását, vagy visszavonni a műsorszolgáltatási engedélyt.

Információt kérhetnek a műsorszolgáltatótól a műsorszolgáltatási törvény vagy az engedély betartásával kapcsolatban, ha szükséges

A műsorszolgáltatási engedélyek kiadása a Kulturális Minisztérium feladata a médiatörvény alapján az ott meghatározott eljárási rend szerint. [37. § (1)]

A Kulturális Minisztérium Média Osztálya a műsorszolgáltatási tevékenység megkezdésétől felügyeli, hogy a tartalomszolgáltatás megfelel-e a médiatörvénynek (lásd 2/a.).

A műsorszolgáltatási engedélyben foglaltak megsértése (43./4 §) esetén 50 ezer koronáig terjedő pénzbírságot szabhat ki a minisztérium.

A műsorszolgáltatási törvényben foglaltak megsértése (43/5. §) esetén 40 ezer koronáig terjedő pénzbírság szabható ki.

A médiatörvény1/2 §-a mögöttes jogszabályként a közigazgatási eljárási törvényt rendeli alkalmazni a médiatörvényben foglalt eltérésekkel.

Az észt Btk. Általános része és a szabálysértési (*code of misdemeanour procedure*) törvénykönyv is a fenti szankciókat alkalmazzák.

Pénz-újraelosztó vagy normaalkotó funkcióról az észt médiatörvény nem rendelkezik a médiahatóság vonatkozásában.

3. A műsortartalom szabályozása

3.1 Az egyéni érdekek védelme (személyiségvédelem)

A *médiatörvény* a 8. §-ban rendelkezik a *válaszadás jogáról (right of reply)*

Bármely természetes vagy jogi személynek – tekintet nélkül a nemzetiségére, vagy lakhelyére / székhelyére, akinek törvényes jogait – különösen a jóhírnevét – sérelem érte azáltal, hogy valótlan tényt közöltek róla egy műsorban, a médiatörvény biztosítja a válaszadás jogát, vagy azzal egyenértékű jogorvoslatot a polgári, a közigazgatási és a büntető törvény előírásai alapján. [8. § (1)]

A műsorszolgáltató köteles biztosítani a válaszadás vagy az azzal egyenértékű jogorvoslat gyakorlásához való jogot, és nem akadályozhatja azt indokolatlan kikötésekkel és feltételekkel.

A médiatörvény 20 napot ad a válaszadási jog érvényesítésére irányuló kérelem műsorszolgáltatóhoz való eljuttatására. Amennyiben a kérelem megalapozott, a műsorszolgáltatónak a kérelem kézhezvételétől számított 20 napon belül ugyanabban a műsorban közzé kell tenni a választ. [8. § (2)]

A válaszadási jogát gyakorló személy nem kötelezhető a válasz közzétételével kapcsolatban felmerült költségek megtérítésére. [8. § (3)]

A válaszadási kérelem elutasítható, ha az érvényesítéséhez előírt feltételek nem igazolhatóak (1. bek.), ha a válasz közzétételével a műsorszolgáltató bűncselekményt követne el, ha a válaszadási kérelem teljesítése kártérítési felelősséget alapozna meg, illetve ha az ellentétes lenne az általánosan elfogadott etikai előírásokkal. [8. § (4)]

A médiatörvény a válaszadási jogon kívül más személyiségvédelmi rendelkezést nem tartalmaz.

Az észtt médiatörvény a gyűlöletbeszéddel, az emberi és kisebbségi jogokat sértő beszéddel kapcsolatos rendelkezéseket nem tartalmaz.

A törvény az etikai és törvényes előírások betartásáról szóló 9. §-ában mindössze annyit mond, hogy a műsorszolgáltató nem sugározhat olyan műsortartalmat, amely erkölcsstelen vagy az alkotmányba, illetve törvénybe ütközik.

A műsor vételének és továbbításának szabadságáról szóló 7/1.§-ában a műsorszolgáltató kimondja, hogy a külföldi joghatóság alá tartozó rádiós és televíziós műsor, illetve tartalomszolgáltatás (*programmes and programme services*) vételét és továbbközvetítését nem lehet korlátozni (1. bek.).

Az észtt parlament (Riigikogu) által aláírt nemzetközi egyezményvel összhangban ideiglenesen korlátozható a külföldi joghatóság alá tartozó műsorszolgáltatás vétele vagy továbbközvetítése az alábbi esetekben, ha:

1. a külföldi műsorszolgáltatás a műsorszolgáltatásban általánosan elfogadott erkölcsi és etikai elveket oly mértékben nyilvánvalóan és súlyosan sérti, amely káros hatással van a kiskorúak testi, erkölcsi és szellemi fejlődésére;
2. alkalmas a faji, nemi, vallási és nemzetiségi alapú gyűlölet keltésére;
3. pornográfiát vagy indokolatlan erőszakot tartalmaz.

A fenti korlátozások a törvény szerint az EU, illetve a Határok Nélküli Televíziózás Európai Egyezményének tagállamaiból származó műsorszolgáltatással szemben alkalmazhatók, a törvényben meghatározott feltételek szerint. (Legalább kétszer ezt

megelőzően is normasértő műsorszolgáltatás, amelyet az EU vagy Észtország hatáskörrel rendelkező hatósága megállapított, és az EU és a hatáskörrel rendelkező észt hatóság közötti konzultáció 15 napon belül nem vezetett eredményre.)

Az *észt Ptk.* jóhírnév megsértése (23. §) esetén az egyén kérheti a jóhírnév megsértésének abbahagyását, a jóhírnevet sértő információ helyreigazításának közzétételét valamint erkölcsi és vagyoni kártérítés bíróság általi megítélését, kivéve ha a becsületsértő bizonyítja, hogy az általa közölt információ a valóságnak megfelelt.

Ha a valóságnak nem megfelelő információt tömegmédiában tettek közzé, akkor a helyreigazító közleményt is ugyanott kell közzétenni.

A valótlan információt tartalmazó dokumentumot ki kell cserélni.

Ha a valótlan információt nem a fenti módokon tettek közzé, a helyreigazító közlemény közzétételének módját a bíróság állapítja meg.

A magánélet védelme körében a magánélet sérthetlenségének megszegését jelenti a törvény szerint a magánlakásértés, a levéltitok megsértése, a magánélet megfigyelése, a magánéleti információk gyűjtése, valamint a bíróság e nevesített eseteken kívül is megállapíthatja a magánélet sérthetlenségének megsértését.

A magánszféra, a névviseléshez való jog és egyéb személyes jogok megsértése esetén a sérelmet szenvedett erkölcsi (nem vagyoni) és vagyoni kártérítésre jogosult.

3.2 Gyűlöletbeszéd

A gyűlöletbeszédről (*incitement of hatred*) az *észt Btk.*⁸ 151. §-a rendelkezik.

Eszerint aki nyilvánosan gyűlöletre, erőszakra vagy nemzetiségen, fajon, borszínen, nemen, nyelven, származáson, valláson, szexuális orientáción, politikai véleményen, vagyoni vagy társadalmi státuszon alapuló megkülönböztetésre uszít, más életét, egészségét vagy tulajdonát veszélyeztetve pénzbírsággal vagy elzárással (*detention*) büntethető.

A gyűlöletbeszéd minősített esete valósul meg, ha a gyűlöletbeszéd halált, egészségkárosodást vagy más súlyos következményt okoz, ha korábban hasonló bűncselekményért elítélt személy követte el, vagy ha bűnszervezetben követték el.

Pénzbüntetéssel vagy 3 évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntethető.

Ha az alaptényállást jogi személy meríti ki, 50 ezer koronáig terjedő pénzbírsággal sújtható.

Ha a minősített esetet jogi személy követi el, pénzbüntetéssel büntethető.

Súlyosabban minősülő eset az, ha legalább kétszer vagy mások törvény által védett jogát vagy jogos érdekét, illetve a közérdeket jelentős kár éri, pénzbüntetéssel vagy 3 évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntethető.

3.3 A gyermekvédelem szabályozásának sajátosságai

A *kiskorúakra káros tartalom* tekintetében bármely külföldi államból származó műsorszolgáltatás vétele és továbbközvetítése korlátozható, kivéve ahol biztosítják – időbeli vagy technikai szűréssel -, hogy a kiskorúak ne férhessenek hozzá.

Amennyiben a kiskorúakra káros tartalom kódolatlanul kerül sugárzásra, akkor megfelelő akusztikus gyvelmeztetéssel, illetve azonosítható vizuális jellel kell ellátni.

⁸ <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1280/file/4d16963509db70c09d23e52cb8df.htm/preview>

A törvény az Észrt Rádió és az Észrt Televízió feladatai között említi [25. § (4)], hogy a közszolgálati műsorszolgáltatóknak ki kell elégíteniük az észrt népszerűség valamennyi csoportjának információs szükségleteit, beleértve a kisebbségeket is.

Az észrt médiatörvény nem utal médium-független gyermekvédelmi szabályozásra.

A kiskorúak védelmével összefüggő műsorvetélti és továbbközvetítési korlátozás szabályai fentebb találhatók.

Ezeket a szabályokat terjeszti ki általánosán a kiskorúak védelmére az észrt médiatörvény.

Vagyis a kiskorúak testi, lelki, szellemi és erkölcsi fejlődésére káros tartalom szolgáltatásakor a műsorszolgáltatónak – időbeli vagy technikai szűréssel – biztosítani kell, hogy ahhoz a kiskorúak ne férjenek hozzá.

Az önszabályozás kérdéskörében megemlítendő, hogy az EPRA 2009. november 24-i brüsszeli konferenciájáról készített implementációs beszámoló szerint létezik egy, az élelmiszer-reklámokra vonatkozó magatartási kódex-tervezet, amelyet az egyik független médiavállalat alkotott meg a Műsorszolgáltatók Egyesületével (Broadcasters Union) együttműködve.

3.4 Műsorkvóták

Az európai műsorkvótákra vonatkozó szabályozás szerint [4. § (4), (5), kivétel: (6)] a televíziós műsorszolgáltatónak biztosítania kell, hogy - a hírműsort, a sportközvetítéseket és a játékokat, valamint a reklámra, a televíziós vásárlásra vagy a teletext szolgáltatásra fordított adásidőt nem számítva – a naptári évre eső adásidő legalább 51%-át európai művek tegyék ki.

Az ugyanígy számított adásidő legalább 10%-át pedig független gyártó (producer) által előállított - legfeljebb 5 éve gyártott - európai műveknek kell kitenni.

Az európai műsorkvótákkal kapcsolatos előírások nem vonatkoznak a helyi műsorszolgáltatókra, illetve azokra a műsorszolgáltatókra, amelyek műsorát a nemzeti hálózaton kívül eső hálózaton keresztül terjesztik.

A nemzeti műsorkvótákra vonatkozó rendelkezések szerint [4. § (2), (3)] a műsorszolgáltatónak biztosítania kell, hogy a havi adásidő - a hírműsort, a sportközvetítéseket és a játékokat, valamint a reklámra, a televíziós vásárlásra vagy a teletext szolgáltatásra fordított adásidőt nem számítva – saját műsor tegye ki.

Saját műsoron a törvény olyan műsorszámokat ért, melyek a kortárs Észtországot vagy Észtország kulturális örökségét mutatják be, és a műsorszolgáltató saját gyártásában, vagy valamely uniós tagország producerével kooperációban vagy egy független európai gyártó (producer) megbízásából készültek.

A műsortartalmi követelmények (4/1. §), az európai (4/2. §) és a független európai (4/3. §) gyártású művekre vonatkozó kvóták nem vonatkoznak azokra a műsorszolgáltatókra, amelyek kizárólag önreklámozó tevékenységet folytatnak, illetve kizárólag televíziós vásárlást sugároznak. A speciális karakterisztikájú (tematikus) csatornákra ezeket a szabályokat jellegük figyelembevételével kell alkalmazni.

4. A kereskedelmi műsorszolgáltatók piacra lépése

4.1 Az engedélyezési eljárások rendszerezése

Műsorszolgáltatási jogosultság engedélyezési eljárás során nyerhető el, a törvény a regisztrációs eljárást nem ismeri. A kábeles műsorszolgáltatóknak is engedélyt kell tehát kérniük, igaz ennek formája jóval egyszerűbb: csak egy szándéknyilatkozatot kell benyújtani, amely tartalmazza a televíziós műsorszolgáltatás leírását, valamint a vételkörzettel, a csatlakoztatott háztartások számával kapcsolatos információkat.

4.2 Alkalmassági feltételek

A műsorszolgáltatási engedély iránti kérelemnek a következőket kell tartalmaznia (39. §):

- a tervezett műsorszolgáltatás legfontosabb adatait és karakterisztikájának alapvető elemeit;
- ha a kérelmező jogi személy, csatolni kell a mérleget, a fedezet nyújtójának garanciájával ellátott üzleti tervet és a képviselőről szóló meghatalmazást;
- ha a kérelmező természetes személy a mérlegen kívül ugyanazt kell csatolni, mint a jogi személy kérelmezőnek;
- kábeles műsorszolgáltatás iránti kérelmezők csak egy szándéknyilatkozatot kell benyújtani, amely tartalmazza a televíziós műsorszolgáltatás leírását, valamint a vételkörzettel, a csatlakoztatott háztartások számával kapcsolatos információkat.

A műsorszolgáltatási engedély kérelmezőjének az eljárásért díjat kell fizetni, amelyet az állami díjakról szóló törvény határoz meg.

A minisztérium visszautasítja a kérelmet, ha:

- a kérelmező vagy a kérelmező által tervezett műsorszolgáltatás nem felel meg a médiatörvénynek;
- ugyanarra az engedélyre egy másik kérelmező jobb ajánlatot tett (szépségverseny);
- a műsorszolgáltatási engedély kiadása az Észk Köztársaság által kötött nemzetközi szerződésbe ütközne;
- a tervezett műsorszolgáltatási tevékenység törvénytörő;
- a műsorszolgáltatási engedély kiadása a műsorszolgáltatási tevékenység tervezett területén információs monopóliumot vagy kartellt valósítana meg;
- a műsorszolgáltatási engedély kiadása megsértené a szabad verseny és az egyenlő feltételeken alapuló vállalkozás szabadságát;
- a televíziós vagy rádiós műsorszolgáltatóként működő személy egyidejűleg napi- vagy hetilap felelős kiadója.

4.3 Az engedélyezési eljárások főbb szabályai, különös tekintettel a pályázók közötti választás szempontjaira

Az engedélyezési eljárást (40. §) a Kulturális Minisztérium folytatja le. Ennek körében

- dönt az elnyerhető műsorszolgáltatási jogosultságok típusáról, számáról és az engedély megszerzésének feltételeiről, az engedély iránti kérelmeket legalább egy

országos napilapban megjeleníti, továbbá az Észet Nemzeti Kommunikációs Testülettől a rádiófrekvencia használati paramétereit előzetesen megkéri;

- megalkotja az általános engedélyezési kérelem formanyomtatványát;
- megvizsgálja a határidőben benyújtott kérelmeket és dönt a befogadásáról vagy a befogadás visszautasításáról
- a kérelem tartalmi elbírálása előtt ellenőrzi, hogy a kérelmező szerepel-e a jogi személyek nyilvántartásában.

A kérelem tartalmilag nem bírálható el, ha nem felel meg a törvény által előírt alaki kritériumoknak.

Ha az alaki hiba hiánypótlással orvosolható, haladéktalanul hiánypótlásra szólítja fel a kérelmezőt.

A tartalmi döntés után 3 munkanapon belül értesíti az engedélyest a műsorszolgáltatási jog elnyeréséről, akinek az értesítés kézhezvételétől számított 5 napon belül meg kell fizetnie a műsorszolgáltatási díj esedékes részét.

A kérelem visszautasításáról is a minisztérium dönt a fentebb meghatározott esetekben.

A műsorszolgáltatási engedély iránti kérelmet 3 hónap alatt kell elbírálnia a minisztériumnak. A minisztérium saját hatáskörben – a kérelmező értesítése mellett – 8 hónapra meghosszabbíthatja ezt a határidőt, ha a műsorszolgáltatásra fenntartott frekvenciák nemzetközi koordinációja szükséges.

Az *engedélyezési eljárás* lényegesen *egyszerűbb* a *kábeles* műsorszolgáltatók esetében: gyakorlatilag csak a műsorszolgáltatás jogszerűségét ellenőrző, jóval egyszerűbb eljárás után adják ki az engedélyt, az elutasításnak pedig nem lehet indoka a jobb ajánlat. (Tehát valójában egy bejelentésről van szó.)

4.4 Az engedély jogi formája

A *műsorszolgáltatási engedélyt* a következőképp definiálja a törvény (37. §): a műsorszolgáltatási engedély egy olyan tevékenységi engedély, amely valamely természetes vagy jogi személyt az engedélyben meghatározott feltételek szerinti műsorszolgáltatási jog gyakorlására jogosít fel. A műsorszolgáltatási engedélyt a Kulturális Minisztérium adja ki a törvényben meghatározott elvek és eljárás alapján.

Az analóg regionális és nemzetközi, valamint a kábeles és a digitális nemzeti műsorszolgáltatási engedély legfeljebb 5 évre adható ki. A helyi analóg rádiós műsorszolgáltatási engedély legfeljebb 5 évre, a helyi televíziós engedélyek pedig legfeljebb 2 évre adhatók ki. [37. § (4)]

A műsorszolgáltatási engedélynek a következőket kell tartalmaznia (38. §):

- a műsorszolgáltatások száma és neve;
- a műsorstruktúra és a műsoridő;
- a műsorszolgáltatási tevékenység kezdete;
- a törvénnyel és a szólásszabadság általánosan elfogadott elveivel összhangban lévő speciális kiegészítő feltételek.

A műsorszolgáltatási engedély az abban meghatározott ideig érvényes (41. §).

A műsorszolgáltatási engedély érvényessége megszűnik:

- az érvényességi idő lejártával;
- ha a természetes személy műsorszolgáltató meghal vagy a jogi személy megszűnik;
- visszavonással.

Az engedélyt a Kulturális Minisztérium vagy a bíróság vonhatja vissza, a következő esetekben:

- kérelemre;
- ha a műsorszolgáltató folyamatosan nem teljesíti az engedélyben foglalt feltételeket;
- ha a műsorszolgáltató tevékenysége a médiatörvénybe ütközik;
- ha az engedély elnyerése érdekében a műsorszolgáltató valótlan információt közölt.

5. Külső és belső pluralizmus a kereskedelmi műsorszolgáltatásban

5.1 A kiegyensúlyozott, pártatlan stb. tájékoztatás követelménye

A politikai kiegyensúlyozottságot a törvény általános kötelezettségként fogalmazza meg (6. §), tehát az valamennyi műsorszolgáltatóra kiterjed.

A politikai kiegyensúlyozottságot a törvény akként kívánja biztosítani, hogy ha a műsorszolgáltató egy politikai párt vagy mozgalom számára műsoridőt enged át, akkor a többi politikai pártnak is haladéktalanul biztosítani kell ezt a lehetőséget ugyanabban a műsorszámban.

5.2 További hozzáférési kötelezettségek

A kiegyensúlyozottsággal kapcsolatban speciális eljárási szabályokat a médiatörvény nem tartalmaz, az azzal kapcsolatos eljárás így értelemszerűen Kulturális Minisztérium általános tartalom-felügyeleti tevékenysége körébe tartozik.

A közbiztonság és az alkotmányos rend veszélyeztetettsége (10. §) esetén a műsorszolgáltatók kötelesek haladéktalanul közzétenni a parlament, a köztársasági elnök és a kormány közleményét valamennyi műsorszolgáltatásukban eredeti terjedelmükben.

A műsorszolgáltatók kötelesek haladéktalanul és ellenszolgáltatás nélkül valamennyi műsorszolgáltatásukban közzétenni azokat az információkat, amelyek az emberek életének, egészségének és biztonságának a védelmében vagy tulajdonukat, illetve a környezetet érő kár megelőzése érdekében szükséges.

5.3 A médiakoncentráció korlátozása

A médiakoncentráció korlátozása érdekében az észt médiatörvény a műsorszolgáltatási engedélyről szóló fejezetben határozza meg a maximálisan kiadható engedélyek számát [37. § (4/1)]

A médiatörvény szerint a horizontális médiakoncentráció-szabályozás keretében legfeljebb 2 nemzetközi vagy 2 nemzeti, illetve egy nemzeti és egy nemzetközi műsorszolgáltatási engedély adható ki analóg hálózatra.

A médiakoncentráció kialakulását még a piacra lépésre vonatkozó szabályozással igyekezik a törvény megakadályozni.

A törvény a műsorszolgáltatási engedély iránti kérelem visszautasításának okai között [40. § (4)–(6)] rendelkezik arról, hogy a kérelem megtagadásának van helye, ha a műsorszolgáltatási engedély megadása sajtó- vagy információs monopóliumot vagy kartellt hozna létre a tervezett műsorszolgáltatás vételkörzetében.

Szintén meg kell tagadni az engedély kiadását, ha a televíziós vagy rádiós műsorszolgáltatóként működő személy a tervezett műsorszolgáltatás vételkörzetében, vagy Észtország egy részén egyidejűleg heti- vagy napilap felelős szerkesztője is, kivéve ha az műsorújság.

6. A kereskedelmi műsorszolgáltatás finanszírozása

6.1 A műsorszolgáltatókra kirótt sajátos közterhek

A törvény szerint a [37. § (3)] a helyi, a nemzeti és a nemzetközi műsorszolgáltatási engedéllyel rendelkező analóg televíziós műsorszolgáltatóknak kell *műsorszolgáltatási díjat* fizetniük.

A helyiek műsorszolgáltatási díja 15 millió korona, ha a vételkörzetük lefedi Harjumaa vagy Tallinn városát, vagy mindkettőt.

A nemzeti analóg televízióknak 20 millió koronát kell fizetniük, évente 1,25 millió koronával emelkedve.

A nemzetközi analóg televízió műsorszolgáltatási díja 25 millió korona.

A díjat az engedélyesnek négy egyenlő részben kell befizetni (január, április, július és október 1-jéig).

Ha a műsorszolgáltatási engedély év közben jár le, akkor a rövidebb időszakra arányosan kevesebb műsorszolgáltatási díjat kell befizetni.

A műsorszolgáltatási díjak az állami költségvetésbe folynak be. Az engedélyesnek a díj befizetéséről szóló bizonylatot a befizetéstől számított 10 munkanapon belül meg kell küldeni a Kulturális Minisztérium Média Osztályának.

6.2 A reklámszabályozás sajátosságai

A reklámszabályozás rendszere

A médiatörvény 15. §-a tartalmazza a reklámra és a támogatásra vonatkozó szabályokat.

A (2) bekezdés a televíziós reklámokra és a támogatásokra is kiterjeszti az általános reklámtörvény szabályait a médiatörvényben foglalt speciális szabályok szerinti eltéréssel.

A reklámokra és a támogatásokra vonatkozó közös szabályok

A törvény tartalmazza a támogatás és a reklám, valamint a szerkesztett tartalom (a műsor egyéb részei) elválasztásának követelményét, valamint a jól felismerhetőség előírását (hangban, képben vagy mindkettővel egyszerre). [15. § (1)]

A törvény azt is kimondja (18. §), hogy a reklámozó és a támogató nem befolyásolhatja a műsorszolgáltatás tartalmát.

A televíziós reklám és a támogatás a törvény szerint nem tartalmazhat [15. §(3)]:

- tudatküszöb alatt ható technikákat (tudatosan nem észlelhető reklámozás tilalma);
- sem képben, sem hangban nem jelenhet meg benne hír- vagy aktuális közélettel foglalkozó műsor vezetője vagy kommentátora.

A televíziós reklámban és a támogatásban tilos [15. §(4)]:

- mások egészségére vagy biztonságára káros magatartás bemutatása, vagy a környezetvédelemre káros magatartás ösztönzése;
- kiskorúak számára erkölcsi vagy fizikai károsodást okozni. A kiskorúak védelmével kapcsolatban további speciális előírásokat kell betartani a műsorszolgáltatóknak: a reklámok és a támogatások nem rombolhatják a kiskorúak szülőkébe, tanárokbá és más személyekbe vetett bizalmát; kiskorúakat nem mutathat indokolatlanul veszélyes helyzetben;
- kiskorúakat nem bátoríthat az áru megvásárlására vagy bérlésére.

Speciális termékekre vonatkozó reklám- és támogatási szabályok

Az alkoholos italok reklámozására itt is speciális szabályok vonatkoznak (15. §(5)):

- nem célozhatják meg kifejezetten a kiskorúakat, és nem ábrázolhatnak alkoholt fogyasztó kiskorút;
- az alkoholfogyasztást nem kapcsolhatják össze megnövekedett fizikai teljesítménnyel vagy járművezetéssel;
- nem kelthetik azt a benyomást, hogy az alkoholfogyasztás hozzájárul a társadalmi vagy szexuális sikerhez;
- nem tartalmazhat olyan megállapítást, hogy az alkohol terápiás, szimuláló vagy nyugtató hatással bíró szer vagy a konfliktusok megoldásának eszköze;
- nem bátoríthat mértéktelen alkoholfogyasztásra, illetve az alkoholfogyasztástól való tartózkodást vagy a mértékletes alkoholfogyasztást nem tüntetheti fel negatív színben;
- nem hangsúlyozhatja a magas alkoholtartalmat az ital előnyös tulajdonságaként.

Orvosi egészségügyi ellátással vagy gyógyászati termékekkel foglalkozó cég a médiatörvény szerint támogathat műsorszámokat vagy műsorszolgáltatást jóhírneve népszerűsítése érdekében, de nem reklámozhat olyan orvosi kezelést vagy gyógyászati terméket, amely vényköteles.

A támogatásokra vonatkozó szabályok

A műsorban a támogatás tényét világosan fel kell tüntetni vagy a támogató nevével vagy a márkajelével vagy mindkettővel, a műsorszám elején vagy a végén, illetve az elején és a végén.

A műsorszámokban tilos a támogató termékére vagy szolgáltatására történő reklámértékű utalás – vagyis a törvény nem engedi meg a termékelhelyezést.

A támogató nem befolyásolhatja a műsorszolgáltatás tartalmát.

Elsődlegesen dohánytermék előállításával vagy értékesítésével foglalkozó személyek műsorszámot nem támogathatnak.

Az észti médiatörvény a magyar Műsorszolgáltatási Alaphoz hasonló támogatási és újraelosztási rendszerről nem rendelkezik.

7. Köszolgáltatás

7.1 A közszolgálati feladatok listája

A közszolgálati kötelezettségekről a törvény kifejezetten az Észtrádió (ÉR) és az Észtr Televízió (ÉT) feladatainak kapcsán rendelkezik [25. §, 25. § (3)–(4), 26. §] az alábbiak szerint:

- az észtr nemzeti kultúrának megőrzése, megőrzése, legnagyobb vívmányainak bemutatása;
- a világkultúra legnagyobb vívmányai közönségnek való bemutatása;
- magas szintű újságírói, művészi és technikai teljesítményt tükröző sokoldalú és kiegyensúlyozott műsorszámok létrehozása és közvetítése;
- a társadalom minden rétegének információs szükségletét - beleértve a kisebbségeket is – kielégítő műsorok sugárzása;
- elsősorban informatív, kulturális, nevelő és szórakoztató műsorok létrehozása;
- a nemzeti kultúra és történelem szempontjából jelentős események és művek rögzítése, és a jövő nemzedékek számára történő megőrzése;
- a saját műsor gyártásában való kielégítő részvétel;
- a törvény vagy a saját státútumuk által előírt egyéb feladatok.

A törvény az ÉR és az ÉT műsora számára az alábbi alapvető követelményeket írja elő:

- az észtr nemzet, nyelv és kultúra megőrzését és fejlesztését kell előmozdítania;
- az észtr államiságot kell erősítenie;
- Észtrország nemzeti megítélésének javítását kell támogatnia;
- az emberi méltóság tiszteletben tartására, a törvények tiszteletére és a társadalom különböző rétegeinek erkölcsi, politikai és vallási meggyőződések tiszteletben tartására kell ösztönöznie mindenkit.

7.2 A közszolgálati feladatok meghatározásának részletes módja

A közszolgálati feladatokat részletesen a közszolgálati műsorszolgáltatók státútuma állapítja meg. [25. § (2)]

Kereskedelmi műsorszolgáltatókat terhelő közszolgálati kötelezettségről az észtr médiatörvény nem rendelkezik.

A 4. § (1) bekezdése viszont valamennyi műsorszolgáltatóra nézve hírműsor-szolgáltatási kötelezettséget állapít meg.

A műsorszolgáltatók a napi műsoridő legalább 5%-ában kötelesek saját gyártású hírműsort sugározni, kivéve vasárnap és nemzeti ünnepnapokon.

Saját gyártásával egyenértékűek azok a hírműsorok is, amelyeket legalább két gyártó készített.

7.3 A közszolgálati intézményrendszer

Az észtr médiatörvény két közszolgálati műsorszolgáltatót állapít meg: az Észtrrádiót és az Észtr Televíziót. A törvény leszögezi, hogy a két közszolgálati műsorszolgáltató a műsorai előállításában és közvetítésében független és csak a törvénynek van alárendelve (28. §).

A közszolgálati műsorszolgáltatók/műsorszolgáltatások meghatározásának és módosításának módja

A közszolgálati műsorszolgáltatók megszüntetéséről kizárólag törvény dönthet (36. §), amelynek rendelkeznie kell a vagyoni jogok jövőbeni gyakorlásáról is.

A közszolgálati felügyelete

Az ÉR és az ET felügyeletét a 9 tagú *Műsorszolgáltatási Tanács* (Broadcasting Council) látja el.

Az észtparlament (Riigikogu) kulturális bizottsága javaslatára a parlament 5 tagot jelöl a parlamenti képviselők közül a politikai egyensúly elvének figyelembevételével. A parlamenti képviselő tanácstagok mandátuma addig tart, amíg a következő választások után az újonnan megválasztott képviselők leteszik az esküjüket. A parlament kulturális bizottságának javaslatára a közszolgálati feladatok felügyeletére a parlament további négy tagot választ az érintett szakterület elismert képviselőiből öt évre. A megválasztáshoz az érintett szakember bejegyzése is szükséges.

Összeférhetlenségi szabályok

A Műsorszolgáltatási Tanács tagja nem lehet

- műsorszolgáltató alkalmazottja,
- társtulajdonos, alapító tulajdonos, részvényes vagy műsorszolgáltató vállalkozás tagja,
- magántulajdonban álló műsorszolgáltató vezető testületének tagja,
- a kormány tagja.

A tanácstag mandátuma idő előtt megszűnik, ha lemond, ha a parlament visszahívja, ha büntető ügyben bíróság jogerősen elítéli, vagy ha meghal.

A tanácstagnak önként le kell mondania, vagy a parlament visszahívja, ha a törvény előírásait nem teljesíti, vagy ha tartósan képtelen ellátni feladatát. A lemondásról vagy a visszahívásról a parlament a kulturális bizottság javaslatára dönt.

A tanácstagok maguk közül legfeljebb négy évre egyszerű többséggel elnököt és alelnököt választanak. Ugyancsak egyszerű többséggel vissza is hívhatják az elnököt vagy alelnököt.

A tanács szükség szerint, de legalább kéthavonta egyszer ülésezik. Az ülésekről jegyzőkönyv készül.

A tanács akkor határozatképes, ha legalább a tagok fele, beleértve az elnököt és az alelnököt az ülésen megjelenik. Ha a törvény másként nem rendelkezik, a tanács határozatait egyszerű többséggel hozza. A tanács működésével összefüggésben keletkezett kiadásokat az állami költségvetésből kell finanszírozni. A tanács évente beszámol az országgyűlésnek.

A Műsorszolgáltatási tanács hatásköre:

- a közszolgálati kötelezettségek teljesítésének felügyelete;
- dönt az ÉR és az ET által sugárzott műsorszolgáltatások számáról;
- jóváhagyja az ÉR és az ET statútumát;
- meghatározza az ÉR és az ET vezetői testülete tagjainak számát;
- meghatalmazza az ÉR és az ET elnökét, hogy a vezető testület tagjaival szerződést kössön, módosítson vagy felmondjon;
- dönt az ÉR és az ET vezető testületének tagjaival szembeni jogi eljárást kezdeményezéséről;
- kinevezi és visszahívja az ÉR és az ET vezető testületének elnökét és tagjait legfeljebb négy éves időtartamra, esetenként korlátozhatja a vezető testület és tagjai képviseleti jogosultságát;

- kidolgozza az ÉR és az ÉT műsorpolitikáját / stratégiáját (policy), kidolgozza és a parlament elé terjeszti az ÉR és az ÉT fejlesztési terveit, felügyeli megvalósításukat;
- az ÉR és az ÉT költségvetési javaslatát a Kulturális Minisztérium elé terjeszti, a költségvetési javaslatokat érintő tárgyalásokon képviseli a közszolgálati műsorszolgáltatókat a Pénzügyminisztérium előtt;
- jóváhagyja az ÉR és az ÉT költségvetését, felügyeli azok végrehajtását;
- jóváhagyja az ÉR és az ÉT vagyont érintő tulajdoni, használati és rendelkezési eljárásokat, az ÉT és az ÉR gazdasági tevékenysége fölött különleges auditálási joggal rendelkezik (33. §);
- kérelmezési joga van állami garanciájú kölcsön iránt;
- jóváhagyja az ÉR és az ÉT belső auditálási szabályait, az elnök munkáltatói jogokat gyakorol az ÉR és az ÉT belső ellenőre fölött;
- dönt az éves beszámolók megalkotásának rendjéről, jóváhagyja és a parlament elé terjeszti az ÉR és az ÉT éves beszámolóját;
- a vezető testületek javaslatára dönt az ÉR és az ÉT szervezeti egységeinek létrehozásáról, átalakításáról és megszüntetéséről;
- felülvizsgálja és jóváhagyja az ÉR és az ÉT parlament, kormány és minisztérium számára küldött javaslatait és más dokumentumokat;
- megalkotja az ÉR és az ÉT televíziós választási kampányokra (parlament, EP, köztársasági elnök és helyhatósági választások) vonatkozó magatartási szabályait;
- megalkotja a Műsorszolgáltatási Tanács szervezeti és működési szabályzatát;
- ellátja a törvényben előírt egyéb feladatokat.

A Műsorszolgáltatási Tanács tagjainak felelőssége (32. §)

A Műsorszolgáltatási Tanács tagjai együttesen felelnek (*solidarily liable*) az ÉR és az ÉT által a médiatörvény megsértéséből vagy a tagok kötelezettségének elmulasztásából eredő károkért.

A Műsorszolgáltatási Tanács azon tagjai, aki az ÉR vagy az ÉT hitelezőinek jogtalan kárt okozott a törvény megsértésével vagy kötelezettségének elmulasztásával, az okozott kárért együttesen felelnek a hitelezőknek.

A kárigény elévülési ideje a jogsértéstől vagy a jogsértés abbahagyásától számított 5 év.

Mentesül a felelősség alól a Műsorszolgáltatási Tanács azon tagja, aki a jogsértő határozattal ellentétes véleményéről különvéleményt fogalmazott meg, vagy az ellentétes véleménye a jegyzőkönyvben szerel, vagy ha a jogsértő határozat tárgyalásáról alapos okkal maradt távol.

A közszolgálati intézmények vezetését ellátó szervek (32/2. §)

Az ÉR-t és az ÉT-t egy legfeljebb 5 tagú vezető testület (*management board*) vezeti és képviseli.

A vezető testület tagjaival szemben támasztott feltételek:

- észt állampolgárság;
- legalább 21 éves kor;
- cselekvőképesség (*active legal capacity*).

Összeférhetlenségi okok:

- szerződéses kapcsolat bármely magán műsorszolgáltatóval;
- társtulajdonosság, részvényesi jogok vagy tagsági jogviszony bármely műsorszolgáltatóban;
- alapító tulajdonosi jog bármely műsorszolgáltatóban;

- magán műsorszolgáltató bármely szervében való tagság;
- kormánytagság;
- a Műsorszolgáltató Tanácsban tagság.

A Műsorszolgáltatási Tanács a szerződés lejárta előtt a következő esetekben hívhatja vissza a vezető testületek tagját:

- ha a Tanács 2/3-os többséggel megvonja a bizalmat a vezető testület tagjától;
- ha jogerős ítélettel büntetőügyben elítélik;
- a szerződésben megjelölt egyéb ok miatt.

A vezető testület tevékenységét az elnök segíti. A vezető testület feladatellátása során a Műsorszolgáltatási Tanács döntése köti. A Tanács kompetenciáján kívül eső vezetési ügyekben viszont önállóan dönt. A Tanács korlátozhatja a vezető testület képviseleti jogát.

Az ÉR és az ÉT vezető testülete háromhavonta jelentést (*overview*) küld az ÉR és az ÉT gazdasági helyzetéről az Műsorszolgáltatási Tanácsnak, illetve bármilyen vagyoni értékcsökkenésről azonnali feljegyzésben értesíti a Tanácsot.

7.4 A feladatellátás finanszírozásának forrásai, a források hozzárendelésének módja

A tulajdonosi, a használati és a rendelkezési jogait a két közszolgálati műsorszolgáltató a médiatörvény előírásai szerint gyakorolhatja.

Az ÉR és az ÉT a statútumukban meghatározott feladatainak ellátásával összefüggésben saját vagyonnal rendelkezhet, a következő korlátozásokkal:

- vagyonával nem biztosíthatja más személy kötelezettségvállalását, azzal gazdasági társaságban nem vehet részt;
- összes ingó vagy ingatlan vagyonával vagy az ingó és ingatlan vagyonának a könyvvérték 50%-át meghaladó részével nem biztosíthatja a kötelezettségvállalásait;
- vagyonát nem ruházhatja át ellenérték nélkül vagy a szokásos ellenérték alatt, nem támogathat, illetve más pénzügyi donációt nem nyújthat;
- nem nyújthat kölcsönt, és nem adhat bérbe kereskedelmi javakat a megvásárlás kötelezettségével (pénzügyi leasing);
- a költségvetési bevétel 10%-át meghaladó éves törlesztéssel járó kölcsönt vagy pénzügyi lízinget nem vehet igénybe.

A fent említett kölcsönök alól kivételt képeznek a parlament által nyújtott állami garanciával adott kölcsönök.

Az állami garanciával nyújtott kölcsön iránti kérelmet az Műsorszolgáltatási Tanácsnak (MT) kell benyújtania a kormányhoz, a parlament elé terjesztéséről a kormány dönt.

Az alábbi esetekben az ÉR és az ÉT az MT előzetes hozzájárulásával dönthet:

- egyesülés vagy kiválás holdingból;
- egyesülés, átruházás vagy kiválás egy vállalkozásból;
- nyilvántartott ingó vagy ingatlan megterhelése vagy átruházása;
- kölcsönfelvétel.

Az ÉR és az ÉT bevételeit az alábbiak képezik (35. §):

- az állami költségvetésben elkülönített támogatás;
- adományok és meghatározott célú projektek finanszírozása;

- vagyoni jogok (ideértve a műsorokat is) használatának átengedéséből vagy átruházásából származó bevétel;
- az ÉR és az ÉT által a törvényben vagy képzési programokban kötelezően előírt közérdekű események megszervezéséből származó nyereség;
- a műsorok gyártásából és közzétételéből származó bevétel;
- a reklámból és támogatásból származó bevétel.

A költségvetésben az összes bevételt és kiadást fel kell tüntetni, a költségvetés egyensúlyát minden évben meg kell teremteni.

Az ÉR és az ÉT költségvetését a vezető testületek készítik el, és a MT hagyja jóvá.

A jóváhagyott költségvetés és a zárszámadás nyilvános.

Az adományok és a meghatározott célhoz kapcsolódó projektfinanszírozások nyilvántartását és közzétételét a MT hagyja jóvá.

Ha az adományozót vagy a projektfinanszírozót az ÉR vagy az ÉT műsorában feltüntetik, akkor a név elhangzása alatt az ÉR-ban háttérhang nem sugározható, az ÉT-ben pedig logó vagy márkajelzés nem jeleníthető meg, és háttérhang a közléshez nem kapcsolódhat.

Az állam által nyújtott támogatást

- három évre tervezik az ÉR és az ÉT fejlesztési terve alapján;
- az ÉR és az ÉT fejlesztési tervét az MT nyújtja be a parlament kulturális bizottságához, majd a bizottság terjeszti a parlament elé a három éves periódus kezdetének évében, januárban.

A fejlesztési tervben megjelölik a kulturális szempontokon, a társadalmi szükségleteken, a demokrácia fejlesztésén és a törvényben meghatározott közszolgálati feladatokon alapuló közszolgálat természetét és volumenét, illetve az ezek megvalósításához, valamint az infrastruktúra és a műsorkészítés technikai feltételeinek fejlesztéséhez szükséges forrásokat.

A költségvetési táblázatot a finanszírozandó tételekkel három évre egyben és az egyes évekre külön is elkészítik.

Az MT az ÉR és az ÉT parlament által elfogadott fejlesztési terve alapján minden évben megküldi az ÉR és az ÉT következő költségvetési évre vonatkozó költségvetési javaslatát a Kulturális Minisztériumnak, amelyik megküldi azt a Pénzügyminisztériumnak. A közszolgálati műsorszolgáltatókat a Pénzügyminisztériummal folytatott tárgyalásokon az MT képviseli.

8. Műsorterjesztés, új technológiák szabályozása

8.1 A műsorterjesztőt terhelő továbbítási kötelezettségek

A kábelszolgáltatóval szemben támasztott speciális követelmények: (Ektv. 90. §)

A kábeltelevíziós szolgáltatásokat nyújtó kommunikációs vállalkozásnak a következő programok folyamatos továbbítását kell garantálniuk:

- az észt közszolgálati műsorszolgáltató televíziós műsorait;
- a földfelszíni műsorterjesztő által a műszaki követelményeknek megfelelő intenzitású jel vételére alkalmas kábeltelevíziós hálózati területen belül terjesztett televíziós műsorszolgáltatását és az olyan műsortovábbítást, amelyért a műsorszolgáltató nem kér ellenszolgáltatást.

Az észt közszolgálati televíziós műsorokat külön csomagban kell nyújtani a kábeltelevíziós kommunikációs vállalkozás és a végfelhasználó által kötött előjegyzési szerződés (*subscription contract*) alapján.

A többi programot a kommunikációs vállalkozás és a végfelhasználó között létrejött megállapodás alapján nyújtja a kábeles műsorterjesztő.

A kábeles műsorterjesztő kommunikációs vállalkozás – amennyiben a felek ettől eltérően nem állapodnak meg – a műsorokat teljes tartalmával és terjedelmében továbbítja a végfelhasználóhoz.

A kábeles műsorterjesztőre vonatkozó *must carry* szabályok végrehajtásának módjáról a gazdasági és kommunikációs miniszter rendelkezik.

A multiplex szolgáltatóval szemben támasztott speciális követelmények (90/1 §)

A multiplex szolgáltatónak az alábbi műsorok továbbítását kell biztosítania:

- a közjogi státusú tartalomszolgáltatók és televíziós műsorszolgáltatók tartalomszolgáltatásait;
- az analóg hálózaton engedéllyel rendelkező országos műsorszolgáltatók műsorait (Észtország 80-100%-át lefedő vételkörzet);
- a körzeti digitális műsorszolgáltatási engedéllyel rendelkező műsorszolgáltatók műsorait;
- az országos digitális műsorszolgáltatási engedéllyel rendelkező műsorszolgáltatók műsorait.

A közjogi státusú tartalom/műsorszolgáltatónak a terjesztés iránti kérelmét a továbbítás megkezdése előtt legalább 6 hónappal írásban kell eljuttatni a műsorszolgáltatóhoz.

A digitális terjesztés és továbbközvetítés technikai paramétereiről a gazdasági és kommunikációs miniszter rendelkezik mind a szabad, mind a feltételes hozzáférési rendszereknél.

8.2 A műsorterjesztő és a műsorszolgáltató (tartalomszolgáltató) közötti kapcsolatok szabályozása

A digitális rádiós és televíziós szolgáltatásokhoz feltételes hozzáférési rendszer üzemeltetése (Ektv. 67. §)

A feltételes hozzáférési rendszert üzemeltető kommunikációs vállalkozásnak biztosítania kell a más kommunikációs vállalkozások szolgáltatásainak költségalapú ellenőrzési pontjaihoz való technikai hozzáférés lehetőségét.

A digitális televíziós és rádiós szolgáltatáshoz történő feltételes hozzáférési rendszert üzemeltető hírközlési vállalkozással a következő elvárásokat támasztja a törvény, amennyiben a műsorszolgáltatóknak a potenciális nézőkhöz vagy hallgatókhoz történő eljutása a hozzáférési szolgáltatástól függ:

- a műsorszolgáltatóknak a műsorszolgáltatás digitális jeleinek a nézőkhöz vagy a hallgatókhoz való eljutást biztosító technikai szolgáltatások tisztességes, ésszerű feltételekkel és diszkrimináció mentesen (FRND) történő felkínálása;
- a CAS rendszerek tevékenységéből származó bevétel elkülönített könyvelése.

8.3A multiplex-üzemeltető piacra lépése (erős vagy gyenge multiplex modell)

Észtországban gyenge multiplexhez közelítő vegyes modellt figyelhetünk meg, az elektronikus kommunikációs törvény számos *must carry* kötelezettséget állapít meg a multiplex üzemeltető számára, de ezen kívül a tartalomcsomagolásról önállóan dönt.

8.4 A (földfelszíni) digitális átállás menetrendje

Az észti digitális átállás állomásai.⁹

Általános adatok

A próba pilot kezdete: 2003. december, Tallinn

Soft launch: 2004. május 4., Tallinn

Full launch: 2006. december 15.

Analóg lekapcsolás tervezett ideje: 2012., néhány régióban 2010.

Lakosságszám: 1,3 millió (2003.)

Televíziós háztartások száma: 539 000 (2002.)

Kábelpenetráció: 33%

Digitális TV-szolgáltatással rendelkező háztartások száma: 22 000 (kezdeti lefedettség)

Multiplexek száma: országszerte 3

Video coding: MPEG-4

Vételi modell: pay plus, néhány FTA

Middleware: MHP (tervezett)

Észtország 2003 decemberében kezdte meg a kísérleti *pilot* digitális földfelszíni műsorterjesztést Tallinn területén. 2004-ben négy *simulcast* programban növelték a vételkörzetet, melynek eredményeként Tallinn és Harju területén 220 ezer háztartásban vált elérhetővé a szolgáltatás.

2004 júniusában a Gazdasági és Kommunikációs Minisztérium keretén belül dolgozó munkacsoport kidolgozta az Észt digitális műsorszolgáltatás bevezetésének koncepciója című tervezetet. A nemzeti törvényhozásban a közeljövőben várható figyelemreméltó változás.

2005 áprilisában az Euronews kiterjesztette a műsorterjesztési szolgáltatását a DTT platformra Tallinnban. A csatorna az észti DTT platformüzemeltető Levirán keresztül a balti

⁹ http://www.dvb.org/about_dvb/dvb_worldwide/estonia/

régióban érhető el 70 ezer háztartásban kb. 250 ezer néző számára orosz, angol, francia és német nyelven.

2006-ban az észti kormány úgy döntött, hogy még az év végéig beindítják a földfelszíni digitális műsorterjesztést. A szolgáltatással a műsorterjesztési hálózatüzemeltetőt, a Levirát bízta meg a kormány, Észtország legnagyobb rádiója és az Észt Televízió (ÉTV) által nyújtott tartalommal. A Levira bejelentette, hogy 2006 folyamán 2 multiplexet indít be, 2007–2008 folyamán pedig újabb egy multiplexet, egy negyediket pedig 2009-ben. Ezen kívül arról is döntöttek, hogy az MPEG-4 tömörítési eljárást fogják használni. A kormány egy DTT csomagban 15 tartalomszolgáltatással számol, beleértve az analóg hálózaton nyújtott szolgáltatásokat is. A jövőre nézve pedig DVB-H szolgáltatás bevezetését is tervezik.

Az analóg lekapcsolás céldátumaként 2012. december 20-át jelölték meg, noha néhány régióban már 2010-ben megkezdik a lekapcsolást.

A kísérleti adásokat már 2003 folyamán megkezdtek a fővárosban, Tallinnban. Három televíziós tartalomszolgáltatás (Euronews, BBC World, TV3+ Estonia) MPEG-2, két televíziós tartalomszolgáltatás (ÉTV) pedig MPG-4 tömörítési standardot használt.

2006 szeptember végén az AS Levira műsorterjesztő társaság és az AS Starman, Észtország vezető kábeltévé szolgáltatója egy kapcsolt vállalkozást (*joint venture*) hoztak létre: az Eesti Digitaaltelevisiooni AS-t (Estonian Digital Television Ltd.).

Az új társaság 2006 decemberétől nyújt DTT szolgáltatást elsősorban azokon a területeken, ahol nincs kábeles lefedettség. 63%-os lakossági penetrációval indul, amelyet 2007 végére 97%-osra terveznek növelni, terveik szerint 18 fizetős, és 3-6 FTA csatorna lesz rajta elérhető. A Levira az MPEG-4-et is megkezdi bevezetni, 2008-ra pedig kizárólag ezt a tömörítési standardot tervezik használni.

A DTT szolgáltatás hivatalosan 2006. december 15-én indult meg Észtországban, ezzel első volt a régióban, aki a DTT szolgáltatást bevezette, és első az egész világon, aki ehhez MPEG-4 kompressziós standardot használt.

A tallinni régiót a Valgjarve szolgáltató látja el, a lakosság 50%-ának elérésével a ZUUMtv nyújtja az új szolgáltatást, amely 18 fizetős programot tartalmaz.

A DTT platform kiépítésének végére 22-24 televíziós programszolgáltatás lesz elérhető, amelyből 6-8 ingyenes lesz.

2007 júliusában a Levira DTT hálózatán megkezdte a közszolgálati ÉTV pilot HD terjesztését. A szolgáltatás az arra jelentkezők számára Tallinnban és Valgjarve-ban, az ország déli részén válik elérhetővé.

Augusztusra a fizetős Luxe TV HD és az FTA VOOm HD is elérhetővé válik. A Levira és a Starman ekkor két multiplexen 20 SD szolgáltatást nyújt, mellyel a lakosság 80%-át éri el. A harmadik multiplex működését augusztusban tervezték megkezdeni, amely az FTA csatornák számát 30-ra növeli, a lakossági penetrációt pedig 95%-ra.

Végül november végén indult a harmadik multiplex, az új FTA közszolgálati és kereskedelmi televíziós tartalomszolgáltatások majdnem a lakosság 100%-át elérik, ez nagyobb mint a másik két multiplex 93%-os lakossági penetrációja, amelyen 20 fizetős csatornát nyújt a ZUUMtv. A ZUUMtv ekkortájt 6500 előfizetőről számolt be, amely jóval kevesebb a vártnál.

2007 decemberében az észti Kulturális Minisztérium két évvel előrehozta a lekapcsolás céldátumát, és kifejezte, hogy a digitális átállás nemzetközi tapasztalatait levonva a gyors és fájdalommentes átállást tartja kívánatosnak. Az új, 2010 februári céldátumot 2009-ben tervezik felülvizsgálni attól függően, hogy hogyan reagál a piac a DTT szolgáltatásokra. A Kulturális Minisztérium szerint meg kell kezdeni a set-top-boxok független árusítását, a két vezető kereskedelmi csatornát, a TV3-at és a Kanal 2-t pedig mentesítik a 2009-es licenccij alól, ha 2008. március 1-jétől digitális platformon is szolgáltatnak. Ha pedig 2010-ben

teljesen lekapcsolják az analóg sugárzást, akkor a 2009-es lejáratkor 2015-ig meghosszabbítják a műsorterjesztési engedélyüket.

2008 februárjában a kábelterjesztő Starman saját csatornát indít Neljas TV néven (Negyedik csatorna), a műsorszolgáltató főleg amerikai és brit műsorokat tervez sugározni, kizárólag a Starman kábele és DTT előfizetői számára. Ekkor a két vezető kereskedelmi csatorna DTT platformhoz való csatlakozása még nem történt meg. Az analóg lekapcsolást végül a médiatörvény módosításakor nem 2010 februárjában, hanem 2010 júniusában határozták meg.

Felmérések szerint 200 ezer háztartás elsődlegesen a földfelszíni platformot használja a televíziózáshoz. 2008. március végére befejeződött Ruhni szigetén a kísérleti lekapcsolási program, így az itt élő lakosok kizárólag digitális platformon tudnak televíziózni.

2008 májusában a Levira és a telkom szolgáltató EMT megkezdte a DVB-H pilot programját Tallinnban hét ingyenes szolgáltatóval, amelyekhez később további szolgáltatások bevezetését is tervezték. A teljes DVB-H szolgáltatás bevezetéséhez törvénymódosításra van szükség. Ez a kísérleti szakasz 2008 végéig tart.

2008 júniusában a kormány felajánlotta a két kereskedelmi televíziónak, a TV3-nak és a Kanal 2-nek elengedi az 1.3 millió eurós licenrdíjat, ha 2009. július 1-jéig, a hivatalos észt lekapcsolási dátumig felmegy a digitális platformra. Ekkor a DTT platformon fizetős és FTA csatornák vegyesen vannak jelen.

2008 júliusában a kábelszolgáltató Starman átveszi a ZUUMtv multiplex alapító tulajdonosi jogát (*sole ownership*), így az EDTV, a ZUUMTV holding társaságának 66%-a a kezében van, és megegyezik a Levirával az ő 34%-ának megvételéről. ZUUMTV a három multiplexből kettőn 20 pay-TV szolgáltatást nyújt és 16500 előfizetője van. A Levira által üzemeltetett harmadik multiplexen FTA szolgáltatások is elérhetők.

A közszolgálati ÉTV és a hálózatüzemeltető Levira az Eurovíziós dalverseny döntőjét és középöntőjét HD-ben sugározza a földfelszíni digitális platformon, mely az Elecard szoftveralapú kódolási megoldását használta.

2009 novemberében a Starman, amelyik megszerezte a ZUUMtv DTT pay-TV multiplexet, saját PVR bevezetését jelenti be szolgáltatásainak vételéhez. A set-top-box PVR-ben 250 GB merevlemez van és a Kaon Media gyártja

Források

Az Észt Köztársaság alkotmánya, <http://www.president.ee/en/estonia/constitution.php>

Észt Büntetőtörvénykönyv,
<http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1280/file/4d16963509db70c09d23e52cb8df.htm/preview>

Észt Polgári Törvénykönyv, <http://www.legaltext.ee/text/en/X0015.htm>

Észt médiatörvény (Estonian Broadcasting Law, 1994),
<http://www.legaltext.ee/text/en/X30069K9.htm>

Észt elektronikus kommunikációról szóló törvény (Estonian Electronic Communications Act (2004))

Észt Információs Társadalommal összefüggő szolgáltatásokról szóló törvény (Information Society Services Act), <http://www.legaltext.ee/text/en/X80043.htm>

<http://www.legaltext.ee/text/en/X90001K2.htm>

http://www.ejc.net/media_landscape/article/estonia/

http://en.wikipedia.org/wiki/Television_in_Estonia

http://www.dvb.org/about_dvb/dvb_worldwide/estonia/

EPRA konzultáció az AVMS irányelv átültetéséről 2009. november 24. Brüsszel – beszámoló a Kulturális Minisztérium Média Részlege/Osztálya (Media Division of Ministry of Culture) honlapja, <http://www.kul.ee/index.php?path=0x1377x1037>

Kommunikációs Testület (Communication Board) honlapja, <http://www.tja.ee>.

LETTORSZÁG

9. Alkotmányos alapok, szabályozási környezet, a médiaszabályozás tárgyi hatálya

9.1 Az alkotmány véleményszabadságra, médiaszabadságra vonatkozó rendelkezései

A médiaszabályozás alkotmányos alapjait az alkotmány véleménynyilvánítási szabadságra, szólásszabadságra és információszabadságra vonatkozó rendelkezései adják.

A lett alkotmány¹⁰ VIII. fejezete az alapvető emberi jogok között a 99. pontban nevesíti a véleménynyilvánítás szabadságát, mely szerint mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához, a vallási és a hitbéli meggyőződéséhez. (Ehelyütt egyben az egyháznak az államtól való függetlenségét is deklarálja az alkotmány.) A következő pontban (100. pont) az alkotmány kinyilvánítja, hogy mindenkinek joga van a szólásszabadsághoz, amely az információhoz való szabad hozzáférést, az információ megtartását és közvetítését, valamint az egyéni vélemény kifejezését is magában foglalja.

Az alkotmány kifejezetten rendelkezik a cenzúra tilalmáról. (A cenzúra tilalmát az alapelvek között a médiatörvény is megismétli [3. § (6)]

9.2 A médiaszabályozást érintő jogszabályok áttekintése

A médiaszabályozás alaptörvénye az 1995-ös rádiózásról és televíziózásról szóló törvény. A lett médiatörvény 38. §-a az V. fejezetben (A műsorszolgáltatók információhoz való joga és felelőssége) szabályozza a polgári jogi kártérítési felelősséget, az ezt követő cikkben pedig a közigazgatási és a büntető felelősségről is rendelkezik.

Polgári jogi kártérítési felelősség

A polgári törvénykönyv és más jogszabályok értelmében a műsorszolgáltató szervezet az általa okozott károkért – beleértve az erkölcsi károkat is – kártérítési felelősséggel tartozik, ha a műsorszolgáltatás során olyan – a valóságnak bizonyíthatóan nem megfelelő – információ hangzik el (akár természetes, akár jogi személynek felróhatóan), amely valamely személy jó hírnevét vagy méltóságát sérti.

Felmentést jelent a műsorszolgáltató számára a kártérítés megfizetése alól, ha a jó hírnevet vagy méltóságot sértő információ forrása az állam, közigazgatási intézmény közlemény vagy hivatalos szerv közleménye volt. Ugyanúgy felmentést jelent a műsorszolgáltató számára, ha a valótlan információt élő műsorban közvetítették és a műsorszolgáltató nem tudta befolyásolni az információ elhangzását.

Közigazgatási és büntető felelősség

Engedély nélküli műsorterjesztés, az általános műsortervnek nem megfelelő műsorszolgáltatás, a törvény szerint előírt adatszolgáltatási kötelezettség megszegése vagy a médiahatóságnak nyújtott téves adatszolgáltatás és a műsortartalommal kapcsolatos előírások megszegése, illetve ezeknek a felvételeknek a meg/visszatartása csak úgy mint a

¹⁰ A Lett Köztársaság 1922. február 15-én összetült Alkotmányozó Gyűlése által elfogadott törvény.

médiatörvény egyéb rendelkezéseinek a megsértése miatt a lett közigazgatási eljárási törvény vagy a büntető törvény alapján lehet eljárni a jogsértő személy ellen.

A jogsértő műsorszolgáltatóval szembeni eljárást a Nemzeti Műsorszolgáltatási Tanács folytatja le, és a következő intézkedéseket hozhatja:

- figyelmezteti a műsorszolgáltatót;
- jelentést készít a jogsértésről;
- közigazgatási eljárásban elbírálja a jogsértő ügyet, ahol közigazgatási bírságot alkalmazhat;
- büntető eljárást kezdeményez.

Az AVMS irányelv implementációja Lettorszában még nem történt meg, az Elektronikus médiáról szóló törvény tervezete az EPRA összefoglalója szerint 2009. október 9-én került a kormány elé. A parlament első olvasatban már tárgyalta, most a második olvasat előtt áll a törvényjavaslat.

Az 1995-ös (legutóbb 2005-ben módosított) rádiózásról és televíziózásról szóló törvény az alábbi fogalom-meghatározásokat adja a törvény tárgyi hatályaként.

9.3 A műsorszolgáltatás – egységes vagy több különböző fogalomból álló – fogalma, viszonya a televíziós irányelv televíziós műsorszolgáltatás fogalmával; az audiovizuális médiát érintő további fogalmak

A *műsorszolgáltatás* a médiatörvényben található fogalom-meghatározás szerint műsorok előállítására (válogatására) és a műsorterjesztés nyilvánosság általi vételét célzó kezdeményezése. [2. § 2) pont]

A műsorszolgáltatás (angol fordításban: „broadcasting”) fogalma tehát a tartalom előállítását és szerkesztését, valamint adásba közvetítését (az átvitel első lépése) foglalja magában.

A műsorszolgáltató maga is továbbíthat műsort vállalkozások számára műsorterjesztés céljából annak érdekében, hogy a nyilvánosság számára történő hozzáférést kezdeményezze. A szállodák, utazási eszközök, magán épületek zárt, helyi közönsége számára történő adattovábbítás nem tekinthető műsorszolgáltatásnak, ahogyan azoknak az épületekben történő adattovábbítás sem, ahol a kábeles összeköttetésben lévő fogyasztók száma nem haladja meg a 25-öt.

A lett médiatörvény műsorszolgáltatás definíciója nem korlátozódik a rádió és televízió műsorra, de egyébként megfelel a magyar médiatörvény által használt definíciónak.

A (2. § 3) pontjában az elektronikus tömegtájékoztatói eszközöknek (médiáknak) a következő felsorolását adja a törvény: „rádió, televízió, kábel rádió, kábel televízió, műholdas rádió, műholdas televízió, számítógépes televízió, teletext, rádiós adattovábbítási rendszerek és más műsorszolgáltatási rendszerek”. Amellett, hogy a tömegtájékoztatói eszközök között már a komputertelevíziót is tartalmazza a törvény, a meghatározást a technológiai fejlődés számára is nyitva hagyja a más műsorszolgáltatási rendszerek számára.

A lett médiatörvény tartalmazza a *műsorterjesztés* szabályait is, a tartalomszabályozás és az infrastruktúra-szabályozás tehát nem különül el élesen, noha az infrastruktúra szabályozás elsősorban a 2007-es elektronikus kommunikációról szóló törvényben (korábban: 1993-as telekommunikációs törvényben) van lefektetve.

A műsorterjesztés a műsorszolgáltatást és a jelek műsorszétoztóhoz továbbítását, valamint a műsorszétoztókon keresztül a műsor továbbítását foglalja magában (végfelhasználóhoz vagy további platformüzemeltetőhöz).

A médiatörvény kiemeli, hogy a szétesztás nem foglalja magában az egyénileg lekérhető médiaszolgáltatásokat.

A lett médiatörvény egyébként – a magyar médiatörvény 52 fogalom-meghatározásával szemben – mindössze 15 fogalmat definiál a törvény 2. §-ában (műsorszolgáltatás, elektronikus tömegmédiá, független gyártó, műsorszám, műsorterjesztés, műsor, műsortovábbítás a szétesztóhoz, műsorszétesztás, szolgáltatási körzet (vételkörzet), műsorszolgáltató szervezet, burkolt reklám, televíziós vásárlás (*teleshopping*), támogatás).

A lett parlament 2004 novemberében fogadta el az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokról szóló törvényt, amely a 2000/31/EC EU rendeletet ülteti át bizonyos belső piaci területekre, különösen az elektronikus kereskedelemre.

(Ez a törvény szabályozza az elektronikus szolgáltatások, az e-szolgáltatást nyújtó szolgáltatók felügyeletét és felelősségét, valamint az ehhez kapcsolódó fogyasztóvédelmet.¹¹)

Lettországbán egyébként az információs szolgáltatásoknak külön konzultációs és koordinációs szövet hoztak létre, az Információs Szolgáltatások Nemzeti Tanácsát, amelynek elnöke a lett miniszterelnök.)

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás:

- távollevők közötti szolgáltatás (a felek nem találkoznak egy időben);
- rendszerint ellenszolgáltatás fejében;
- rendszerint elektronikus eszközök útján (elektronikus adatfeldolgozásra és tárolásra szolgáló berendezéssel, beleértve a tömörítést is);
- az igénybe vevő egyedi kezdeményezésére;
- ide tartozik pl. az áruk és szolgáltatások elektronikus kereskedelme, kereskedelmi közlemények küldése, információhoz való hozzáférést biztosító keresőprogram nyújtása, az elektronikus kommunikációban az információátvitel biztonságosságának vagy elektronikus kommunikációs hálózathoz való hozzáférés biztosítása, a szolgáltató által kínált információ tárolása.

9.4 A műsorszolgáltatások típusai

A lett médiatörvény a műsorszolgáltatókat tulajdonosuk illetve tevékenységük alapján közszolgálati és kereskedelmi műsorszolgáltatókra osztja. A területi lefedettség alapján pedig nemzeti, regionális, helyi és határon túli műsorszolgáltatót különböztet meg.

Az 1995-ös médiatörvény a jogmegkerülés tilalmára vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezéseket.

A médiatörvény 2.2. §-a a joghatóságról a következőképp rendelkezik.

A *joghatóság* szabályozása elsődlegesen a területi elven alapul. törvény a Lettország területén alapított műsorszolgáltatókkal szemben alkalmazható [(1)–(5)] – ennek meghatározása:

- a vezető testület működésének és a szerkesztői döntések meghozatalának helye Lettország;
- vezető testület működésének helye Lettország, a műsorszolgáltatással kapcsolatos tevékenység jelentős részének területe Lettország, de a szerkesztő döntések meghozatalának helye valamely EU tagállam vagy a Határokon Átnyúló Televíziózásról Szóló Egyezményben részes állam;

¹¹ <http://www.sprk.gov.lv/index.php?id=1116&sadala=193>

- a vezető testület helye Lettország, a műsorszolgáltatási tevékenységben részt vevő alkalmazottak jelentős része Észtország, valamely EU tagállam illetve a Határokon Átnyúló Televíziózásról Szóló Egyezményben részes állam;
- a műsorszolgáltatási tevékenységben részt vevő alkalmazottak jelentős része nem Lettország, valamely EU tagállam illetve a Határokon Átnyúló Televíziózásról Szóló Egyezményben részes állam, de a műsorszolgáltató elsőként Lettországban, a lett joghatóság alatt kezdte meg a működését, és gazdasági tevékenységének jelentős részét Lettországban folytatja;
- a vezető testület működési helye Lettország, valamely EU tagállam illetve a Határokon Átnyúló Televíziózásról Szóló Egyezményben részes állam, de a műsorszórásról szóló szerkesztői döntést egy harmadik államban hozzák meg, vagy fordítva, a vezető testület működési helye egy harmadik államban van, de a műsorrendet érintő szerkesztői döntések helye Lettország, valamely EU tagállam illetve a Határokon Átnyúló Televíziózásról Szóló Egyezmény, de a műsorszolgáltatással kapcsolatos tevékenység jelentős része Lettországban van.

Kiterjed a médiatörvény hatálya arra a műsorszolgáltatóra is, akire a második kitétel nem alkalmazható, és nem az EU vagy a Határokon Átnyúló Televíziózásról Szóló Egyezményben részes állam joghatósága alá tartozik, ha:

- Lettországban engedélyezett frekvenciát használ;
- nem használ Lettországban engedélyezett frekvenciát, de Lettországhoz tartozó műholdas kapacitást használ;
- se nem Lettországban engedélyezett frekvenciát, sem Lettországhoz tartozó műholdas kapacitást nem használ, de a műholdas uplink helye Lettország.

10. Médiafelügyeleti rendszer

10.1 A média felügyeletében részt vevő médiahatóságok

A médiatörvény szerint a *médiafelügyelet*ben három hatóság vesz részt: a Nemzeti Műsorszolgáltatási Tanács (National Radio and Television Council, NRTC, amely az 1995 szeptember 15-étől hatályos médiatörvénynek való megfelelést felügyeli), a Közlekedési Minisztériumnak alárendelt Állami Telekommunikációs Felügyelet és a Versenytanács a törvény által előírt hatáskörben. (9. §)

Nemzeti Rádió és Televízió Tanács – National Radio and Television Council (NRTC) – a nemzeti médiahatóság feladata, hogy a társadalom érdekeit képviselje az elektronikus tömegmédia területén, elsődlegesen a műsorszolgáltatók törvénynek megfelelő működésének felügyeletével, a szólásszabadság és az információk szabad áramlásának biztosításával.

A lett médiatanács ezen túl műsorszolgáltatási és műsorzétoztási engedélyeket bocsát ki (pályázati kiírás eredményeként és kérelemre egyaránt), valamint speciális engedélyt (*licence*) ad kábeltelevíziós és kábelrádiós szervezeteknek stb..

Közszolgáltatási/Egyetemes Szolgáltatási Tanács – Public Utilities Commission (PUC) – az Egyetemes szolgáltatásokról szóló 2001-es törvény hozta létre. Az egyetemes szolgáltatások árképzési módszerei és ármeghatározás működése felett őrködik. Ellátja a készülékek engedélyezését és felügyeli a készülék üzemeltetés feltételeinek érvényesítését. A készülékek minőségi, környezetvédelmi, technikai standardoknak való megfeleléséget ellenőrzi, bíróságon kívüli vitarendezést vezet stb.

Elektronikus Kommunikációs Igazgatóság – Electronic Communications Directorate (ECD) – a feladatát a 2004. dec. 1-jétől hatályos Elektronikus kommunikációról szóló törvény határozza meg.

Az RF spektrum és a számkiosztás irányítása, az elektromágneses megfeleléség és a számkiosztással összefüggő szolgáltatások biztosítása, a rádiós berendezések azonosító jelzéssel ellátása, az RF spektrum rádiómonitorozása, a rádiós berendezések paramétereinek mérése stb.

Adatvédelmi Felügyelet – State Data Inspectorate, SDI – figyelemmel kíséri a személyes adatvédelem érvényesülését az elektronikus kommunikációs szektorban.

Fogyasztóvédelmi Jogvédő Központ – Consumer Rights Protection Centre – figyelemmel kíséri és ellenőrzi a Fogyasztói jogok védelméről szóló törvényben rögzített fogyasztói jogok védelmét.¹²

10.2 A médiahatóság jogállása

A *Nemzeti Műsorszolgáltatási Tanács* (41. §) egy független, teljesen autonóm intézmény.

Az elektronikus tömegmédia felügyeletét ellátó szerv, amely a nyilvánosság érdekeit szem előtt tartva gondoskodik arról, hogy az elektronikus médiumok az alkotmány, a médiatörvény és más jogszabályok előírásainak megfelelően működjenek, biztosítja továbbá a szólásszabadság és az információszabadság érvényre jutását.

¹² http://www.rln.lv/en/publications/gtd_telecom2005.pdf

A tanács jogi személy, önálló költségvetése és saját bankszámlája van, és saját pecséttel is rendelkezik.

10.3 A médiahatóság tagjainak megválasztása, szakmai követelmények és fontosabb összeférhetlenségi szabályok; a működés nyilvánosságának garanciái

A médiatanács 9 tagját a lett parlament (Saeima) választja, a házszabály eljárásrendje szerint. A tagoknak lett állampolgársággal kell rendelkezniük és állandó tartózkodási helyük is Lettországból kell legyen. A tag jelöléséhez legalább öt képviselő aláírása szükséges, akik a Saeima elnökségéhez (Presidium) terjesztik fel a javaslatukat.

A jelöltek listáját a Latviyas Vestnesis c. hivatalos közlönyben is meg kell jelentetni. A tanács elnökét a tagok választják titkos szavazással, a korábbi elnök mandátumának lejártát követő 14 napon belül.

A lett médiatörvény a következő összeférhetlenségi szabályokat tartalmazza:

- a tanács tagja nem lehet egyidejűleg a Saeima és a kabinet tagja is;
- a tanács tagjának nem lehet választott tisztsége, kormányzati vagy politikai szervben (pártban) nem viselhet tisztséget;
- a tanács tagja semmilyen a korrupció megelőzéséről szóló törvény hatálya alá tartozó állami szervben nem viselhet tisztséget;
- nem lehet a tanács tagja az, akit szándékos bűncselekmény miatt a bíróság elítélt, ha még a büntetett előlétehez fűződő hátrányos következményektől nem mentesítették (nem rehabilitálták) vagy amíg a büntetett előlételetet a nyilvántartásból nem törölték.

A tagi tisztség elsődleges megbízatás, más jövedelemszerző tevékenységet csak a tanács engedélyével végezhet a tag.

A tanács tag mandátuma négy évre szól. A lejárt mandátumú tagok pótlásával rotációs rendszerben két évente cserélődnek a tagok.

A Saeima a következő esetekben visszahívhatja a tagot, ha:

- három hónap alatt az ülések több mint a felén igazolás nélkül nem vett részt;
- szándékosan vagy jelentős anyagi kárt okozva gondatlanul megsértette a médiatörvényt.

Ha a megszűnő mandátumú tag mandátumából még több mint egy év hátra van, helyére új tagot választ a Saeima.

A tagok újraválaszthatók, legfeljebb egyszer (két egymást követő 4 éves periódusra).

A taggal szemben szakmai követelményeket a lett médiatörvény nem tartalmaz.

A tanács által hozott valamennyi döntés nyilvános, és bárki számára hozzáférhető. A tanácsnak valamennyi tömegmédiium fejlesztéséről egyenlően kell gondoskodni.

A tanács összegyűjti és nyilvánosságra hozza a műsorszolgáltatókra és működésükre vonatkozó adatokat. A tanács működéséről évente beszámolót készít.

A tanács működését egy hivatali szerv segíti: a *Titkárság*. (47. §)

(A Titkársággal szembeni összeférhetlenségi szabályok:

A Titkárság alkalmazottjai más jövedelemszerző tisztséget nem viselhetnek, közvetlenül vagy ügynökségen keresztül a műsorszolgáltatóktól javadalmazást nem fogadhatnak el. A Titkárság alkalmazottjainak fizetését a többi hasonló szinten lévő állami alkalmazottak fizetésének megfelelően kell megállapítani.)

A Titkárság értesíti a médiumokat a tanács üléseinek eredményéről, a tanács által meghozott határozatokról, valamint a határozatokból megküld egy példányt a műsorszolgáltatóknak és az egyéb érintett intézményeknek.

A Titkárság alkalmazottai fölött a munkáltatói jogokat az elnök gyakorolja.

A tanács működéséért az elnök felelős.

A tanács tag az Állami Rádió és Televízió Központnak is tagja, ahol a tanács és a műsorszolgáltatók érdekeit képviseli.

10.4 A médiát érintő feladatok és hatáskörök

A tanács a médiatörvénnyel és más jogszabályokkal összhangban gondoskodik arról, hogy az elektronikus média területén megakadályozza a monopóliumok kialakulását.

A tanács műsorszolgáltatási és műsorszétoztási (pályázaton történő nyertessé nyilvánítás után vagy kérelemre) *engedélyeket ad*, speciális engedélyeket bocsát ki a kábeltelevíziók (vezetékes televíziók) és a kábelrádiók (vezetékes rádiók) számára.

Pályázati felhívást követően szerződést köt speciális karakterisztikájú műsorszolgáltatókkal.

A tanács nyilvántartást vezet a műsorszolgáltatókról (a műsorszolgáltatási vagy műsorszétoztási engedélyek alapján vagy a vezetékes rádióknak és televízióknak adott speciális engedélyek (licencek) alapján).

A tanács – kizárólag a médiatörvényben meghatározott esetekben – az elektronikus médiát érintő döntéseket hozhat. Ezen a döntések ellen a bíróság előtt lehet fellebbezni, törvény által meghatározott eljárási szabályok szerint.

A tanács az alábbi módon *ellenőrzi a médiatörvénynek való megfelelést*:

- a nézői és hallgatói panaszok meghallgatásával és kivizsgálásával;
- a műsorszolgáltatók nyilvántartásának ellenőrzésével;
- a sugárzott műsorok tartalmát és minőségét vizsgáló véletlenszerű ellenőrzésekkel.

A tanács bármely műsorszolgáltató műsorszolgáltatását megvizsgálhatja a sugárzott műsorok jegyzőkönyve vagy felvétel alapján, megtekinti vagy meghallgatja a műsor egyes részeit.

A tanács tagja is javasolhatja a médiatörvény hatálya eső műsorok vizsgálatát.

A médiatörvénynek megfelelően a tagok maguk is elvégezhetik a műsorszolgáltatók vizsgálatát.

A tanács a Lett Rádió és a Lett Televízió elnökéhez felhívást intéz, ha a műsora a médiatörvénynek vagy az általános műsortervnek nem felel meg.

A kereskedelmi műsorszolgáltatók elnökének is felhívja a figyelmét, ha a műsora nem felel meg a médiatörvénynek vagy annak az általános műsortervnek (programterv), amelyre az engedélyt kapta.

Vizsgálja, hogy azok a speciális műsorszolgáltatók, amelyekkel speciális feladatok és projektek megvalósítására szerződött, megfelelnek –e a speciális karakterisztikának.

A tanács miután megvizsgálta, hogy az adott műsorszám megsértette-e a médiatörvényt, a jogsértés súlyától és gyakoriságától függően a következő intézkedéseket alkalmazhatja:

- felhívja a műsorszolgáltató figyelmét a jogsértés abbahagyására;
- közigazgatási határozatban bírságot alkalmaz;
- visszavonja a műsorszolgáltató engedélyét, a műsorszétoztási engedélyt, vagy a vezetékes rádió vagy televízió licencét, vagy felfüggeszti a műsorszolgáltatási jog gyakorlását;

- bírósági keresettel kezdeményezi a műsorszolgáltató működésének megszüntetését
- büntetőeljárást kezdeményez.

Pénzügyi jelentést kér azoktól a műsorszolgáltatóktól, amelyek állami finanszírozást vagy díjcsökkentést kértek.

A médiatörvény a lett alkotmány kifejezett cenzúra-tilalmával összhangban leszögezi, hogy a tanácsnak nincs joga értékelni egy rádió vagy televízió programot, mielőtt az adásba kerülne.

A tanács, ha a feladata ellátásához szükséges, az elektronikus média működését és fejlesztését érintő szociológiai és egyéb kutatásokat rendel meg. Ez alapján a tanács informális határozatot is hozhat.

A tanács saját *belső működési szabályzatot készít*. Legalább havonta egyszer ülésezik. (49. §)

A tanács határozatképességéhez legalább a tagok felének jelenléte szükséges. A határozathozatalhoz elegendő az egyszerű többség (kivéve a Lett Televízió és a Lett Rádió elnökének visszahívásáról való döntésnél, ahol a törvény kétharmados többséget ír elő).

Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt.

A tanács üléseiről jegyzőkönyv készül, amelyet a tanács elnöke és a titkárság vezetője is aláír.

A tanács előmozdítja, hogy a műsorszolgáltatók Lettország nemzeti érdekeinek megfelelő műsorpolitikát alakítsanak ki.

A tanács egy *nemzeti fejlesztési koncepciót dolgoz ki*, amely az elektronikus médiumok számára az állam egész területén minőségi vételi lehetőséget biztosít, és gondoskodik a közszolgálati és a kereskedelmi műsorszolgáltatók fejlesztéséről.

A tanács az elektronikus médiumokról, annak lettországi és külföldi működéséről és fejlesztéséről adatgyűjtést végez, majd az adatokat elemzi.

A tanács gondoskodik a tagok és az alkalmazottak elektronikus média területén történő továbbképzéséről. (49. §)

A tanács a *közszolgálati feladatellátásról költségvetési tervet készít*, amelyet a kabinet elé terjeszt. Miután a Saeima a költségvetési törvényt elfogadta, a kabinet dönt arról, hogy a közszolgálati feladatok ellátásához milyen költségvetési keretet rendel/különít el.

A tanács rendelkezik a Lett Rádió és a Lett Televízió állami főrešvényei fölött, jóváhagyja az alapító okirataikat, kinevezi a vezérigazgatójukat, felügyelő bizottságokat alakít és jóváhagyja a bizottság tagjainak kinevezését.

Pénzügyi jelentést kér azoktól a műsorszolgáltatóktól, amelyek állami finanszírozást vagy díjcsökkentést kértek.

A magyar Műsorszolgáltatás Támogató és Vagyonkezelő Alaphoz hasonló pénzüjraelosztó szervezetről a lett médiatörvény nem tartalmaz rendelkezéseket.

A tanács olyan külföldi intézményekkel is kapcsolatot tart, amelyek szintén az elektronikus média működése és fejlesztése felett őrködnek.

A tanács a nézők és a hallgatók elektronikus médiumok működésével kapcsolatos javaslatait, panaszait és más észrevételeit meghallgatja és elemzi.

Ha a tanácshoz panasz érkezik, akkor a műsorszolgáltatótól bekéri a felvételeket, és a panasz végső elbírálásáig gondoskodik a felvételek megőrzéséről.

Kifejezetten a médiajártasságot (*media literacy*) érintő hatásköréről nem rendelkezik a lett médiatörvény.

11. A műsortartalom szabályozása

A lett médiatörvény az alapelvek között rögzíti, hogy a műsorszolgáltatónak védenie kell a lett állam független, demokratikus jogállami koncepcióját, és a nemzetközileg elismert emberi jogokat, valamint a lett állam érdekeinek megfelelően kell működnie.

11.1 Egyéni érdekek védelme, személyiségvédelem

***Rövid kitekintés az általános büntetőjogi szabályozásra*¹³**

Becsületsértés (Btk. 156. szakasz) – Aki szándékosan más becsületét megsérti vagy emberi méltóságában megalázza szóban, írásban vagy tettel, legfeljebb a minimálbér ötvenszeresének megfelelő pénzbüntetéssel büntetendő.

Rágalmazás (Btk. 157. szakasz) – Aki másról szándékosan nyilvánosság előtt, szóban, nyomtatásban vagy más sokszorosítható módon olyan kitalált információkat terjeszt, melyek valótlanságának és becsületsértő jellegének tudatában, legfeljebb a minimálbér hatvanszorosának megfelelő pénzbüntetésre büntetendő.

Rágalmazás és becsületsértés tömegműveleten keresztül (Btk. 158. szakasz) – Aki tömegműveletben szándékosan rágalmazást vagy becsületsértést követ el, legfeljebb egy évig terjedő szabadságvesztésre, házi őrizetre, közmunkára vagy legfeljebb a minimálbér harmincszorosának megfelelő pénzbüntetésre büntetendő.

Helyreigazítás, speciális sajtójogi rendelkezések

Az a személy, akiről egy műsorszolgáltató valótlán tény sugárzott, a műsorszolgáltatótól helyreigazító közlemény sugárzását kérheti. [36. § (1)]

A helyreigazító közlemény közreadása iránti kérelmet írásban kell benyújtani a műsorszolgáltatóhoz vagy a bírósághoz a valótlán információ közzétételétől (sugárzásától) számított 14 napon belül, és arról a Nemzeti Műsorszolgáltatási Tanácsot is értesíteni kell. [36. § (2)]

A műsorszolgáltatónak a kérelem beérkezésétől számított 7 napon belül meg kell vizsgálnia a helyreigazító kérelmet. Amennyiben a műsorszolgáltató nem tudja kétséget kizáróan bizonyítani, hogy a közreadott információ valós, haladéktalanul eleget kell tennie a kérelemnek. [36. § (3)]

A műsorszolgáltatónak a helyreigazító közleményt a saját nevében kell közreadni, ugyanabban a műsorban és műsoridőben, amelyben a valótlán állítás elhangzott. ([36. § (4)]

Ha a műsorszolgáltató nem ért egyet a helyreigazító közlemény közzétételével, azt 7 napon belül jeleznie kell a kérelem előterjesztőjének. A kérelmező 14 napon belül bírósághoz fordulhat. Ha a bíróság ítéletben kötelezi a műsorszolgáltatót a közlemény közzétételére, akkor a műsorszolgáltatónak azt közzé kell adni a fenti módon. [36. § (5)]

A lett médiatörvény a *válaszadási jogról* is rendelkezik. (37. §)

Annak a természetes vagy jogi személynek, akit egy műsorban elhangzott információ (állítás) sértett, válaszadási joga van, függetlenül attól, hogy adott –e be helyreigazítási kérelmet vagy sem. A választ a műsorszolgáltató vagy a sértettől vagy képviselőjéről készült felvétel formájában teszi közzé, vagy az általuk írt közlemény beolvasásával. [37. § (1)]

¹³ <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018405.pdf>

Annak, aki válaszadási jogával kíván élni, az információ sugárzásától számított 14 napon belül írásban kell a műsorszolgáltatóhoz fordulni, és erről egyidejűleg a Nemzeti Műsorszolgáltatási Tanácsot is értesítenie kell. A kérelemhez a választ is csatolni kell. (37. § (2) bekezdés)

A sértett személynek joga van a műsorszolgáltatónál a kifogásolt műsort illetve annak szegmensét meghallgatni vagy megnézni, és arról ingyenesen másolatot kérni. (37. § (3) bekezdés)

A válasznak tartalmaznia kell a sértő állítást is, majd a sértett által kért közleménynek is el kell hangozni. [37. § (4)]

A műsorszolgáltatónak a sértett fél számára biztosítania kell a válaszról készült felvételt is. [37. § (5)]

A műsorszolgáltatónak 14 napon belül kell közreadni a sértett fél közleményét vagy a róla készült felvételt – a sértett fél választása szerint. (37. § (6) bekezdés)

A műsorszolgáltató a következő esetekben tagadhatja meg a válasz közreadását:

- ha a kérelmezőnek nem fűződik jogos érdeke a válaszadáshoz;
- ha a válasz indokolatlanul hosszú;
- a válasz olyan megállapítást tartalmaz, amely büntetőjogi felelősséget von maga után. (37. § (7))

A műsorszolgáltatónak írásban kell értesítenie a kérelmezőt a válaszadási jog megtagadásáról, aki ez ellen 14 napon belül bírósághoz fordulhat.

A médiatörvény kapcsolódó rendelkezései, a médiahatóság kapcsolódó hatáskörei

A lett médiatörvény az alapelvek között rögzíti, hogy a műsorszolgáltatónak védenie kell a lett állam független, demokratikus jogállami koncepcióját, és a nemzetközileg elismert emberi jogokat, valamint a lett állam érdekeinek megfelelően kell működni. [3. § (2)]

Az alapelvek között rendelkezik a törvény a szerkesztői szabadságról is: a műsorszolgáltató a műsorok elállításáról és sugárzásáról szabadon és függetlenül dönt. A szerkesztői szabadság korlátai között nevesíti a törvény az alkotmányt, a médiatörvényt és más jogszabályokat, az állami technikai standardokat és a Lettországot kötelező nemzetközi egyezményeket. [3. § (4)]

A törvény a műsorszolgáltatás alapvető tartalmi követelményei között említi, hogy a műsor nem kelthet gyűlöletet nemzetiségi, faji, nemi vagy vallási hovatartozás alapján és nem sértheti a nemzeti érzést (tiszteletet) vagy az emberi méltóságot. [III. fejezet 17. § (3) bekezdés 3) pont]

11.2 Gyűlöletbeszéd

A nemzeti és faji egyenlőség megsértése, az emberi jogok korlátozása (Btk. 78.szakasz)

Aki mást szándékosan nemzeti vagy faji gyűlöletre vagy ellenségeskedésre uszít, vagy szándékosan más gazdasági, politikai vagy szociális jogait közvetve vagy közvetlenül korlátozó magatartást tanúsít, vagy másnak faji vagy nemzetiségi alapon közvetetten vagy közvetlenül kivételezett helyzetet teremt, legfeljebb három évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel, vagy legfeljebb a minimálbér hatvanszorosának megfelelő pénzbüntetéssel büntetendő.

Minősített esetnek számít, ha az alaphüvelyt erőszakosan, megrévesztéssel vagy fenyegetéssel alkalmazva, illetve csoportosan, hivatalos személlyel szemben, vagy valamely

vállalkozás vagy szervezet vezető tisztségviselőjével szemben követik el, ezekben az esetekben a maximális büntetési tétel tíz évre emelkedik.

Valláson alapuló diszkrimináció (Btk. 150. szakasz)

Aki más jogát vallásos meggyőződése miatt közvetve vagy közvetlenül korlátozza, vallási szertartásról mást kizár, más vallásos érzületét sérti vagy más ellen vallási beállítottsága vagy ateizmusa miatt gyűlöletre uszít, legfeljebb két évig terjedő szabadságvesztés büntetésre, közmunkára vagy legfeljebb a minimálbér negyvenszeresének megfelelő pénzbüntetésre büntetendő.

A kisebbségek hozzáféréseinek garanciái

A médiatörvény 19. §-a rendelkezik a műsorszolgáltatás nyelvéről. Minden műsorszolgáltatásnak egyetlen nyelven kell megjelennie – ez a műsorszolgáltatás nyelve. Az idegen nyelvű műsorszegmenst fordítással kell ellátni (szinkronizálással, hangalámondással vagy feliratozással). Kivévelt képez ez alól a nyelvoktató műsorszolgáltatás vagy a zenei műsorszolgáltatás. [19. § (1)]

A kisebbségek hozzáféréseit konkrétan a törvény nem szabályozza, annyit mond, hogy ha a műsorszolgáltatás nyelve nem a hivatalos nyelv (ami a lett), akkor ennek a műsorszolgáltatás jegyzékében (a nyilvántartásban) szerepelnie kell. [19. § (2)]

Ha a televíziós műsorszolgáltatás idegen nyelvű, akkor lett nyelven kell feliratozni. (Kivéve az élő műsort, a műsorszétosztást, a külföldre sugárzott műsorszolgáltatást, a híreket és a nyelvleckét). [19. § (4)]

11.3 A gyermekvédelem szabályozásának sajátosságai

A lett médiatörvény az általános tartalomszabályozási előírások (17. §) között rögzíti, hogy a műsorszám nem tartalmazhat olyan elemeket, amelyekben az erőszak szükségtelenül hangsúlyos mértékben van jelen, [(3) bek. 1) pont] és a műsorban pornográf tartalom nem jelenhet meg. [(3) bek. 2) pont]

A kiskorúak védelmével kapcsolatos részletes szabályok a speciális tartalomszabályozási előírások között szerepelnek a törvényben. (18. §)

A (4) bekezdés megtiltja a műsorszolgáltatóknak, hogy olyan műsort vagy műsorszámot sugározzanak, amely a kiskorúak és a serdülők normális testi, mentális (lelki) és erkölcsi fejlődésére káros lehet, kivéve, ha azt az ilyen tartalomra előírt speciális műsoridőben sugározzák (22 óra és 7 óra között) vagy technikai szűrőt alkalmaznak (kódolás). Az ilyen tartalmat speciális jelzéssel kell ellátni mind a műsorszám mind az előzetesek bemutatása során.

Az (5) bekezdésben a törvény megtiltja a műsorszolgáltatóknak, hogy 7 óra és 22 óra között fizikai vagy pszichikai erőszakot (akár képi akár verbális formában) tartalmazó műsorszámot, véres vagy horrorisztikus jeleneteket, vagy droghasználattal kapcsolatos jeleneteket mutasson be. A szöveg nem tartalmazhat vulgáris vagy durva kifejezéseket és nem utalhat szexuális aktusra. A rendelkezés alkalmazása alól mentesíti a törvény azokat a kábeltelevíziókat, amelyek technikai szűrőt alkalmaznak.

11.4 Műsorkvóták

Az európai műsorkvótákra vonatkozó szabályozás sajátosságai (18. §)

A lett médiatörvény szerint a műsorszolgáltatók által készített vizuális műsor (a heti műsoridő alapján számítva, a hírműsorokra, sporteseményekre, játékokra, reklámra, teletext

szolgáltatásra és televíziós vásárlásra fordított idő kivételével) legalább 51%-át európai audiovizuális műveknek kell kitenniük. Az európai audiovizuális műveknek pedig legalább negyven százalékát lett nyelven kell sugározni. [18. § (1)]

Az idegen nyelven sugárzott műsorszolgáltatás műsorideje nem haladhatja meg az egy napi műsoridő 25%-át. Ez az előírás nem vonatkozik a kábeltévére és a kábeltévére.¹⁴

A műsorszolgáltatók által készített audiovizuális műsor legalább 10%-át (a heti műsoridő alapján számítva, a hírműsorokra, sporteseményekre, játékokra, reklámra, teletext szolgáltatásra és televíziós vásárlásra fordított idő kivételével) független gyártó által készített európai műveknek kell kitenniük.

A műsorszolgáltatóknak biztosítaniuk kell azt is, hogy ennek a kvótának nagyobbik hányadát az elmúlt öt évben független gyártó által készítette tartalom tegye ki. [18. § (3)]

Nemzeti műsorkvóták

A közszolgálati kötelezettségen belül a Lettorszáiban készített rádióműsornak a 7 óra és 22 óra között sugárzott zenei műsornak a havi műsoridőre vetítve legalább negyven százalékában olyan zenét kell sugározni, amely Lettország kulturális identitását tükrözi. [18. § (2) bek. 2) pont]

A Lett Rádió (LR) és a Lett Televízió (LT) a műsorait az első műsorterjesztő hálózaton nemzeti programként, hivatalos nyelven sugározza.

A LR és a LT a második műsorterjesztő hálózaton elsődlegesen a hivatalos nyelven sugározza a műsorát. Az éves műsoridő legfeljebb 20%-át átengedheti állami kisebbségi nyelvű műsorszolgáltatások számára, a filmeket és a színházi előadásokat azonban el kell látni hivatalos nyelvű felirattal. [62. § (2), (3)]

11.5 Közszolgálati kötelezettségek

A törvény 56. §-a a közszolgálati kötelezettségeket elsősorban a lett közszolgálati műsorszolgáltatókra, a Lett Rádióra (LR) és a Lett Televízióra (LT) ruházza. Emellett a lett médiahatóság szerződésben más műsorszolgáltatókkal is megállapodhat közszolgálati kötelezettség teljesítésében. A megállapodás maximum egy költségvetési évre szólhat, és az összműsoridő legfeljebb 15%-ára állapíthat meg közszolgálati kötelezettséget.

A közszolgálati kötelezettségek alatt a törvény műsorszámok vagy műsorok olyan összességét érti, amelyet a törvény előírásának megfelelően a médiahatóság közszolgálati tartalomként elismer, és amelyhez finanszírozást rendel – egy tartalom közszolgálati minősítéséről tehát a gyakorlatban a médiahatóság dönt.

¹⁴ http://www.rln.lv/en/publications/gtd_telecom2005.pdf, 216.old.

12. A kereskedelmi műsorszolgáltatók piacra lépése

12.1 Az engedélyezési eljárások rendszerezése

A műsorszolgáltatási jogosultságot (amely a műsor készítésének és sugárzásának a jogát foglalja magában) a médiahatóságtól lehet elnyerni, a rádiókra és televíziókra vonatkozó műszaki terv(ezés) alapján. [10. § (1)]

A műszaki tervet az infrastruktúráért felelős minisztérium készíti el, az elektronikus médiafejlesztésről szóló nemzeti koncepció szerint, melyet a médiahatóság alkot meg az International Telecommunication Union szabályozói rendelkezése alapján. A minisztérium a műszaki tervet a médiahatóság rendelkezésére bocsátja.) [10. § (3)]

Elsőként a LR és LT közszolgálati műsorszolgáltatóknak kell műsorszolgáltatási jogot alapítani. A kereskedelmi műsorszolgáltatók (a kábeleket kivéve) pályázat útján nyerhetnek el műsorszolgáltatási jogosultságot. [10. § (4), (5)]

A műsorszolgáltatási jog elnyerése után a műsorszolgáltatóknak a műsortovábbító eszközök használatához frekvenciaengedélyt (licenct) kell elnyerniük az elektronikus kommunikációról szóló törvényben részletesen szabályozott eljárási rend szerint. [10. § (6)]

A törvény kimondja, hogy a kábeles rádiós és televíziós rendszerek létrehozásáról, nyilvántartásba vételéről, használatáról és védelméről az elektronikus kommunikációs törvénynek az elektronikus kommunikációs hálózatokra vonatkozó szabályai rendelkeznek. [33. § (2)]

A törvény szerint a kábeles rádiós és a televíziós vállalkozásoknak egy speciális engedélyt is (licenct) kell kérni a Nemzeti Műsorszolgáltatási Tanácstól. A kérelemben legfeljebb 10 éves jogosultság iránt lehet igényt előterjeszteni, ha ez a törvénnyel nem ellentétes. [33. § (3) és (4)]

12.2 Alkalmassági feltételek

A pályázók közül a médiahatóság dönt a médiatörvényben részletesen meghatározott eljárási rend szerint. [33. § (5)–(11)]

A nyertes a következő feltételek esetén szerezhet műsorszolgáltatási jogosultságot, ha [13. §, 15. § (2)]:

- gazdasági társaságot alapít, amelyet a cégjegyzékbe a cégjegyzékről szóló törvény szerint nyilvántartásba vesznek;
- a műsorszolgáltatási engedély kiadásáért megfizeti a kabinet által meghatározott állami díjat.

A műsorszolgáltatási engedély megszerzéséhez a műsorszolgáltatónak a médiahatóság számára meg kell küldeni a nyilvántartásba vételről szóló igazolás másolatát és az alapító okiratot.

12.3 Az engedélyezési eljárások főbb szabályai, különös tekintettel a pályázók közötti választás szempontjaira

A szabad frekvenciákra a médiahatóság ír ki *pályázatot* a nemzeti elektronikus média koncepció alapján. (11., 12. §) A médiahatóság a lett kormány hivatalos lapjában közleményben hirdeti meg a pályázatot, helyi és regionális pályázat esetében helyi lapokban is.

A pályázatnak a pályázó személyes adatain kívül tartalmaznia kell az arra vonatkozó adatot is, hogy milyen tömegkommunikációs tevékenységet lát el a pályázat idején (tapasztalat). Ha a pályázó egy vállalkozás (gazdasági társaság), adatot kell szolgáltatni az alapítókról és azokról is, akik a cégben részesedéssel rendelkeznek, megjelölve az üzletrészek nagyságát és az azokhoz kapcsolódó szavazati jogokat is, illetve a műsorszolgáltatásért felelősséget viselő személy nevét.

A pályázathoz mellékelni kell a következőket is:

- általános műsorterv (a műsorszolgáltatás neve, a műsor jellege, célközönsége, nyelve, egyéb adatok);
- az első évre rendelkezésre álló anyagi forrásról szóló igazolások;
- nyilatkozat arról, hogy a pályázó vagy házastársa rendelkezik-e részesedéssel más műsorszolgáltatásban (ha igen, mekkorával), illetve politikai szervezet (párt) vezető testületében van –e választott tisztsége;
- nyilatkozat arról, hogy a fenti részesedést, tisztséget nyertessé nyilvánítása esetén megszünteti;
- a pályázati díj befizetéséről szóló igazolás.

A pályázat eredményhirdetését legalább egy hónappal megelőzően a médiahatóság a lett kormány hivatalos közlönyében (ha szükséges, helyi lapokban is) közleményben teszi közzé a pályázók általános műsortervét és a rendelkezésre álló anyagi forrásait.

A pályázati kiírásnak megfelelő pályázatokat a médiahatóságnak ki kell értékelni, és a pályázat benyújtására nyitva álló határidő leteltétől számított legfeljebb három hónapon belül nyertest kell hirdetni.

A beküldött műsorterveket különböző szempontok szerint összehasonlítva annak a pályázónak a pályázatát kell előnyben részesíteni, *akinek a műsorterve szélesebb közönséghez szól.*

A nyertest a pályázat eredményéről szóló döntést követő 14 napon belül ki kell hirdetni a kormány hivatalos lapjában (illetve helyi lapokban is, ha a pályázatot ott is meghirdették).

A médiahatóság döntése ellen 10 napon belül bírósághoz lehet fordulni. (A közigazgatási aktus bíróság előtti megtámadására az általános közigazgatási eljárási szabály szerint 30 nap áll nyitva.)¹⁵

12.4 Az engedély jogi formája

Az *engedély*ről való döntés a médiahatóság hatósági aktusa. A műsorszolgáltatási engedély alapján a jogosultnak joga van a médiatörvény és más jogszabályok szerint műsorok készítésére és sugárzására a médiahatóság által meghatározott módon.

¹⁵ http://www.rln.lv/en/publications/gtd_telecom2005.pdf, 217. old.

A műsorszolgáltatási engedélyt rádióknak legfeljebb 5 évre, televízióknak legfeljebb 7 évre, kábeles műsorszolgáltatónak legfeljebb 10 évre lehet kiadni. A LR és a LT határozatlan időre kap műsorszolgáltatási engedélyt. A kereskedelmi műsorszolgáltatóknak minden évben kérniük kell a műsorszolgáltatási engedély ismételt nyilvántartásba vételét. A műsorszolgáltatási engedély ismételt nyilvántartásba vételéhez a médiahatóság számára adatot kell szolgáltatni az általános műsortervnek az előző évben történő megfelelésről, és be kell fizetni a kabinet által meghatározott állami *műsorszolgáltatási díjat*.

A műsorterv a műsorszolgáltatási engedély kötelező melléklete.

A műsorszolgáltatási jogosultságot nem lehet másra átruházni. A műsorszolgáltató gazdasági társaság tagságában történő változást be kell jelenteni a médiahatóságnak, aki azt a hivatalos közlönyben (és ha szükséges, helyi lapokban is) közzéteszi.

Ha a nyertes nem kezdi meg időben a műsorszolgáltatást, akkor a médiahatóság visszavonja a határozatát és új pályázatot hirdet meg.

A műsorszolgáltatási engedély lejártával a műsorszolgáltató jogosult az engedélyt meghosszabbítani, ha az elmúlt egy évben a médiatörvény megsértését nem állapította meg vele szemben a bíróság.

Ha egy műsorszolgáltató megszünteti a működését, akkor az engedélyt semmisnek és érvénytelennek kell tekinteni, és vissza kell adni a médiahatóságnak.

A műsorszolgáltatási engedély kiadása után a médiahatóság 2 héten belül intézkedik a műsorszolgáltató gazdasági társaság nevének, címének és tulajdonosainak cégjegyzékbe vételéről, továbbá a műsorok jegyzékének bejegyzéséről és arról, hogy mely területen szándékozik sugározni műsorát (vételkedzet).

13. Külső és belső pluralizmus a kereskedelmi műsorszolgáltatásban

13.1 A kiegyensúlyozott, pártatlan, stb. tájékoztatás követelménye

A médiatörvény az alapelvek között (3. §) rögzíti, hogy a műsorszolgáltató szervezetek (tehát a közszolgálatiak és a kereskedelmiek) hírműsorainak tárgyilagosnak kell lenni, és a híreket semlegesén kell bemutatni. A kiegyensúlyozott tájékoztatásra kötelezettek köre tehát valamennyi műsorszolgáltatóra kiterjed.

A tartalomszabályozásról szóló III. fejezetben az általános tartalomszabályozási előírások között a műsorszolgáltatóknak (valamennyi műsorszolgáltatónak, közszolgálatinak és kereskedelminek egyaránt) a következő kötelezettséget írja elő a törvény.

A műsorszolgáltatóknak biztosítani kell, hogy a tények és az események tisztességesen, tárgyilagosan és széleskörűen kerüljenek bemutatásra, az újságírás és az etika általánosan elfogadott elvei szerint. A műsorszolgáltatónak a hírektől a kommentárokat (értékelő véleményeket) elválasztva kell közzétennie, a kommentárok szerzőjét meg kell nevezni. [17. § (2)]

Helyreigazítás és válaszadási jog keretében a sértett fél először a műsorszolgáltatóhoz, ha a műsorszolgáltató a kérésnek nem tesz eleget, akkor a bírósághoz fordulhat. (Egyidejűleg a médiahatóságot is értesíteni kell.)

A tanács az alábbi módon ellenőrzi a médiatörvénynek való megfelelést:

- a nézői és hallgatói panaszok meghallgatásával és kivizsgálásával;
- a műsorszolgáltatók nyilvántartásának ellenőrzésével;
- a sugárzott műsorok tartalmát és minőségét vizsgáló véletlenszerű ellenőrzésekkel.

A tanács bármely műsorszolgáltató műsorszolgáltatását megvizsgálhatja a sugárzott műsorok jegyzőkönyve vagy felvétel alapján, megtekinti vagy meghallgatja a műsorszegmenseket. [46. § (8)] Külön eljárásról a kiegyensúlyozott tájékoztatás kapcsán a médiatörvény nem rendelkezik.

13.2 További hozzáférési kötelezettségek (pl. egyházak, pártok, régiók stb. megjelenési lehetőségei, kormány-közlemények közzététele)

Az állam rendkívüli helyzetéről és a Lett Köztársaság polgári védelméről szóló törvényben meghatározott hivatalos személyek kötelezhetik a műsorszolgáltatót, hogy rendkívüli helyzetben közleményt tegyenek közzé a lakosok számára. A kereskedelmi műsorszolgáltatóknak a minisztérium által a kabinet előírásainak megfelelően készített tájékoztató és oktatási célú közlemények közzétételére legalább 30 perces műsoridőt kell biztosítaniuk 18 és 20 óra között. [17. § (4)]

Az elektronikus médiumokban megjelenő választási kampányról külön törvény rendelkezik. [17. § (5)]

13.3 A médiakoncentráció korlátozása (8. §)

A lett médiatörvény a médiaszervezetek üzleti és politikai befolyását szabályozza a médiakoncentráció és a monopóliumok korlátozásáról szóló rendelkezéseiben.

A törvény elvi jelleggel kimondja, hogy tilos az elektronikus média egyetlen politikai szervezet (párt), önkéntes szervezet, gazdasági társaság, személy vagy személyek egy meghatározott csoportja értekeit szolgáló monopolizálása. [8. § (1)]

A törvény ugyanakkor arról is rendelkezik, hogy a Lett Rádió és Televízió Centrum az átvitel területén természetes monopolhelyzetet élvez. A centrum non-profit társaságként működik, alapító okiratát az infrastruktúráért felelős miniszter hagyja jóvá. A centrum igazgató tanácsába a médiahatóság is delegál egy tagot, aki tanácskozási jogkörrel az igazgatósági ülésekre meghívhatja a műsorszolgáltató szervezetek képviselőit is. A centrumnak a műsorszolgáltatókat érintő döntéseihez a médiatörvény a médiahatóság képviselőjének beleegyezését írja elő. [8. § (9)]

A beavatkozás alapja az üzleti befolyás szabályozásánál az egy médiaszervezet kezében lévő engedélyek száma, illetve az egy természetes személy kezében lévő üzletrészek száma.

A politikai befolyás szabályozásánál pedig a törvény azt zárja ki, hogy párt, vagy politikai szervezet által létrehozott olyan gazdasági társaság alapítson műsorszolgáltató szervezetet, amelyre a politikai szervezet (párt) az üzletrésze/befektetése alapján irányítást gyakorol.

Az a személy, akinek valamely politikai párt vezető testületében választott tisztsége és egyidejűleg műsorszolgáltatóban alapítói részvénye/üzletrésze vagy ellenőrzési jogot biztosító részvénye/üzletrésze van, a műsorszolgáltató vezető testületében nem gyakorolhatja szavazati jogát.¹⁶

A lett médiatörvény szerint egy médiaszervezet legfeljebb három műsorszolgáltatói jogosultsággal rendelkezhet. A szervezetet alapító vagy a szervezetre irányítási joggal bíró természetes személy részesedését pedig 25%-ban maximálja. [8. § (5)]

Ha egy személy vagy szervezet jogutódlás vagy egyéb körülmény folytán a beavatkozási küszöbnél nagyobb ellenőrzéshez, részesedéshez jut a médiaszervezetben, három hónapja van a küszöböt meghaladó részesedés elidegenítésére. [8. § (8)]

Ha a türelmi idő alatt a természetes személy nem idegeníti el a küszöböt meghaladó részesedését, akkor bíróság rendeli el a kényszerértékesítést. [8. § (8)]

A törvény kimondja, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatókat kivéve minden műsorszolgáltató szervezetnek legfeljebb három műsora lehet. (8. § (4))

A médiaszervezetek üzleti befolyását pedig akként korlátozza, hogy a műsorszolgáltató szervezetet alapító vagy a műsorszolgáltató szervezetben irányítási joggal rendelkező természetes személy, illetve házastársa legfeljebb 25 százalékos részesedéssel rendelkezhet a médiaszervezetben. [8. § (5)]

Tilos regionális vagy helyi műsorszolgáltatók hálózataihoz kapcsolódnia.¹⁷

A lett médiatörvény nem tiltja a diagonális koncentrációt.

¹⁶ http://www.rln.lv/en/publications/gtd_telecom2005.pdf, 215. old.

¹⁷ http://www.rln.lv/en/publications/gtd_telecom2005.pdf, 216. oldal 28. pont

14. A kereskedelmi műsorszolgáltatás finanszírozása

14.1 A műsorszolgáltatókra kirótt sajátos közterhek („műsorszolgáltatási díj”)

A kereskedelmi műsorszolgáltatóknak évente, az ismételt nyilvántartásba vételi kérelemmel egyidejűleg műsorszolgáltatási díjat kell fizetni, amelynek mértékét a kabinet határozza meg.

A kereskedelmi műsorszolgáltatók által szerződésben vállalt közszolgálati feladatokért járó műsorszolgáltatási díj-degresszió mértékéről a médiatörvény nem rendelkezik.

14.2 A reklámszabályozás sajátosságai

A törvény 6. § (4) bekezdése szerint a kereskedelmi műsorszolgáltatók saját kereskedelmi tevékenységükből, reklámokból és támogatásokból vagy egyéb forrásból (pl. fizetős televízió – *pay tv*) finanszírozzák a működésüket.

A törvény rögzíti, hogy a reklámnak és a televíziós vásárlásnak meg kell felelni a fogyasztóvédelmi törvény és a versenytörvény előírásainak is. (20. § (2), (8))

A reklámszabályozás rendszere

A műsorszolgáltatásban megjelenő reklámra vonatkozó általános szabályokat a Reklámtörvény tartalmazza (félrevezető reklám tilalma, tisztességes verseny, összehasonlító reklám stb.).

A műsorszolgáltatásban megjelenő reklámra vonatkozó speciális szabályok viszont a Médiatörvényben találhatóak.

Reklámtartalom

A törvény kimondja, hogy a reklámnak valósnak és tisztességesnek kell lennie. [20. § (1)]

A törvény a reklám tartalmával kapcsolatban az alábbi tilalmakat tartalmazza [20. § (3)]:

- nem vezetheti félre a fogyasztókat és nem veszélyeztetheti a fogyasztók érdekeit;
- nem sértheti az emberi méltóságot;
- nem tartalmazhat faji, nemi vagy nemzetiségen alapuló diszkriminációt;
- nem sérthet vallásos érzést vagy politikai meggyőződést;
- nem ösztönözhet olyan magatartásra, amely az emberi egészségre vagy biztonságra ártalmas;
- nem ösztönözhet olyan magatartásra, amely a környezetvédelemre káros.

A reklámtartalomra vonatkozó szabályozás a kiskorúak védelmét célzó rendelkezéseket is tartalmaz: [20. § (4)]

- a reklám nem bátoríthatja közvetlenül a kiskorúakat az áru megvásárlására vagy a szolgáltatás igénybevételére, kihasználva tapasztalathiányukat és hiszékenységüket;
- a reklám nem bátoríthatja közvetlenül arra a kiskorúakat, hogy a szülőket vagy más személyeket az áru megvásárlásáról vagy a szolgáltatás igénybevételéről győzzenek meg;
- nem rombolhatja a gyermeknek a szülők, tanárok vagy más személyek iránti különleges bizalmát;
- nem mutathat indokolatlanul kiskorúakat veszélyes helyzetben.

A kiskorúakra védelmét célzó korlátok a televíziós vásárlásra is irányadóak, azzal a kiegészítéssel, hogy nem győzhetik meg a kiskorúakat áru megvásárlásáról vagy szolgáltatás igénybevételeéről.

A kiskorúaknak szóló vagy kiskorúakat szerepeltető reklámok nem sérthetik a gyermekek érdekét, és tekintettel kell lenni a gyermekek speciális érzékenységre és lelkivilágára is.

A reklám és a televíziós vásárlás nem tartalmazhat agressziót.

A reklámozótól való függetlenség biztosítására is tartalmaz rendelkezést a törvény [20. § (9)]: eszerint a reklámozó nem gyakorolhat szerkesztői befolyást a műsorszolgáltatás tartalma fölött.

A reklámozó felelős a reklám vagy a televíziós vásárlás tartalmáért. [20. § (10)]

A törvény előírásainak nem megfelelő vagy tiltott reklámért mind a reklámozó mind a műsorszolgáltató felelős.

A médiatörvénynek nem megfelelően elhelyezett reklámért vagy televíziós vásárlásért a műsorszolgáltató felel.

Reklámidő (21. §)

A reklámra és a televíziós vásárlásra (teleshopping) fordított idő – nem számítva a televíziós vásárlási műsorablakot – nem haladhatja meg a 24 órás időszakra vetített teljes műsoridő 20%-át.

A reklámra fordított idő nem haladhatja meg a 24 órás időszakra vetített teljes műsoridő 15%-át.

A reklámra és a teleshoppingra fordított idő nem haladhatja meg a műsoridő bármiként számított egy órájában a 20%-ot. A közszolgálati műsorszolgáltatásban vagy műsorszámban a reklámra és a televíziós vásárlásra fordított idő nem haladhatja meg a műsoridő bármiként számított egy órájában a 10%-ot, kivéve, ha a médiahatóság ennél is kevesebb százalékot állapít meg.

A televíziós vásárlási műsorablakra fordított műsoridő műsorablakonként legalább 15 perc, megszakítás nélkül.

24 órán belül legfeljebb 8 televíziós vásárlási műsorablakot lehet bemutatni, legfeljebb három óra időtartamban, és akusztikusan és vizuálisan világosan meg kell jelölni a televíziós vásárlási műsorablak jelleget.

Közzététel módja (22. §)

A reklámot és a teleshoppingot könnyen megkülönböztethetően, akusztikusan és vizuálisan a szerkesztett műsortól világosan elkülönítve kell közzétenni. A műsorba illesztett reklámnak a műsorról azonos nyelven vagy a hivatalos nyelven kell szólnia. A televíziós reklámokat alapvetően blokkokban kell közzétenni. [22. § (1)]

A lett médiatörvény is tiltja a burkolt és a tudatosan nem észlelhető (valamilyen technikai eszközzel a tudatalattira ható) reklámot. [22. § (2), (3)]

A reklámban – az önreklámot kivéve – és a televíziós vásárlásban sem képből sem hangban nem jelenhet meg az a személy, aki hírműsorszámban vagy időszerű eseményekkel foglalkozó műsorszámban műsorvezető. [22. § (4)]

A reklámot és a televíziós vásárlást alapvetően műsorszámok között kell elhelyezni. (23. §)

Műsorszámon belül is elhelyezhető reklám és televíziós vásárlás, amennyiben a műsorszám integritását és értékét vagy a szerzői jogtulajdonosok jogait nem sérti – a következő esetekben:

- a műsorszám több önálló szegmensből áll, olyan sportprogram vagy hasonló esemény vagy előadás esetében, amelyben vannak szünetek, a műsorszám önálló részei között;

- olyan audiovizuális művek, mint filmek vagy televíziójátékok esetében (beleértve a sorozatokat, szórakoztató műsorokat és dokumentumfilmeket is), amelyek hossza a 45 percet meghaladja, a reklám és televíziós játék minden 45 perces periódusban csak egyszer szakíthatja meg a műsorszámot. További reklám mindössze egyszer helyezhető el abban az esetben, ha a műsorszám 20 perccel hosszabb mint két vagy több teljes 45 perces szegmens.

A fenti eseteken kívül legalább egy 20 perces intervallumnak el kell telnie a reklámok és a televíziós vásárlások között.

Nem szakítható meg reklámmal és televíziós vásárlással a vallási szertartás közvetítése, hírműsorok és aktuális műsorszámok, dokumentumfilmek, vallási műsorok, gyerekeknek készített műsorszámok, ha azok hossza nem éri el a 30 percet. (Ha eléri, a fenti szabályok vonatkoznak rájuk.)

Reklám vagy televíziós vásárlás nemzeti ünnepi rendezvény közvetítése alatt csak akkor tehető közzé, ha ahhoz a rendezvény szervezője hozzájárult.

Speciális termékek és szolgáltatások reklámozása (24. §)

A lett médiatörvény tiltja dohánytermékek és a dohányzás reklámozását.

Alkoholtartalmú italok közül kizárólag a bor és a sör reklámozása megengedett, az alábbi feltételekkel:

nem szólhatnak kiskorúaknak és nem szerepelhet bennük kiskorú

- az alkoholfogyasztást nem kötheti össze megnövekedett fizikai teljesítőképességgel, illetve járművezetéssel;
- nem tüntetheti fel az alkoholt terápiás eszközként, stimulánsként vagy nyugtatóként, vagy a személyes problémák megoldására alkalmas szerként;
- nem bátoríthat mértéktelen alkoholfogyasztásra, nem tüntetheti fel az absztinenciát vagy a mértékletes alkoholfogyasztást rossz színben;
- nem hangsúlyozhatja az alkoholtartalmú italok alkoholtartalmát;
- nem tüntetheti fel az alkoholt olyan szerként, amely hozzájárul társasági vagy szexuális sikerekhez.

A reklámkorlátok alól a lett médiatörvény kiveszi azokat a sportközvetítéseket vagy ahhoz hasonló eseményeket, amelyek során a háttérben reklámok (stadionok reklámplakátjai, márkajelzések és hasonló) láthatók és elkerülésük nem lehetséges.

Tilos olyan orvosi kezelés vagy eljárás reklámozása, amely kizárólag orvosi rendelvényre érhető el.

Tilos a lett gyógyszerregiszterben nyilvántartott orvosi segédeszközök, gyógyszerek és gyógyhatású készítmények reklámozása is.

14.3 Társadalmi célú reklámok, közérdekű közlemények, politikai hirdetések [21. § (5)]

A törvény kimondja, hogy nem tekinthetők reklámnak azok a közlemények, amelyekben a műsorszolgáltató a saját műsoráról tájékoztatja a közönséget (műsorelőzetes), illetve a közérdekű közlemények és a jótékonyossági felhívások, amelyeket a műsorszolgáltató ingyenesen tesz közzé.

14.4 Szponzoráció

Általános támogatási szabályok (25. §)

Ha a műsorszám egészét vagy egy részét támogatták, a támogatót világosan meg kell jelölni a műsorszám elején vagy a végén. A megjelölésnek tartalmaznia kell a támogató, a műsorszám és a műsorszolgáltatás márkajelét is.

A támogató nem befolyásolhatja a műsorszám tartalmát vagy a műsorra tűzés idejét oly módon, hogy az a műsorszolgáltató szerkesztői szabadságát korlátozná.

A támogatott műsorszámban nem hangozhat el a támogató termékének vagy szolgáltatásának megvásárlására vagy bérlésére ösztönző közvetlen felszólítás vagy reklámértékű utalás.

Tiltott támogatás (26. §)

Nem lehet támogató az a természetes vagy jogi személy, amelynek a tevékenysége közvetlenül kapcsolódik olyan termék előállításához vagy szolgáltatás nyújtásához, amelynek reklámozását a médiatörvény tiltja.

Hírműsor és aktuális műsorszám támogatása tilos. (Kivéve azokat, amelyek szűken egy speciális tematikára fókuszálnak.)

Termékelhelyezésről a lett médiatörvény nem rendelkezik.

14.5 Támogatási, újraelosztó rendszerek

A magyar Műsorszolgáltatási Alaphoz hasonló támogatási vagy újraelosztó rendszerről nem rendelkezik a lett médiatörvény.

15. Köszolgáltatás

15.1 A közszolgálati feladatok részletes meghatározásának módja

Ahogy fentebb említettem, a lett médiatörvény szerint a közszolgálati kötelezettségeket végső soron a médiahatóság határozza meg. A törvény 55. §-a szerint a közszolgálati feladatok meghatározásának a nézők és a hallgatók kívánságait/igényét felmérő részletes közvélemény-kutatáson kell alapulnia.

A társadalomban lévő véleményeknek, politikai, filozófiai és kulturális trendeknek a lehető legszélesebb körét kell tükröznie. A törvény előírja, hogy a közszolgálati kötelezettségek teljesítését nem lehet egyetlen politikai szervezet (párt) érdekeinek alárendelni.

15.2 A feladatellátás finanszírozásának forrásai, a források hozzárendelésének módja (az állami támogatásokra vonatkozó közösségi versenyjogi előírásokra tekintettel) (61. §)

A Lett Televízió és a Lett Rádió költségvetésének bevételi oldala a következőkből áll:

- az állami költségvetés által elkülönített forrás;
- független gazdálkodói tevékenységből származó bevétel;
- adományok, ajándékok, támogatás (szponzorálás).

A kereskedelmi műsorszolgáltatók által szerződésben vállalt közszolgálati feladatokért járó műsorszolgáltatási díj-degresszió mértékéről a médiatörvény nem rendelkezik.

15.3 A közszolgálati intézményrendszer

A közszolgálati kötelezettség céljai a következők (54. §):

- biztosítja a lettországi és külföldi eseményekről az információk széles körének szabad közvetítését;
- biztosítja a lett nyelv és kultúra fejlődését, elősegítve az egynyelvű állam koncepciójának megerősítését;¹⁸
- kétoldalú megállapodások alapján közvetítési lehetőséget biztosít a parlament, az elnök, a kabinet és a helyi önkormányzatok működéséről;
- biztosítja a társadalom nevelési (ide értve a vallásos nevelést is), kulturális, tudományos, szórakoztatási, és sport szükségleteit, valamint a gyermekek szükségleteit (jelnyelvre is lefordítva);
- támogatja a lettországi kisebbségek életét és kultúráját bemutató műsorok készítését
- biztosítja a választási kampány idején a politikai reklámok közzétételét (a törvény előírásainak megfelelően).

A közszolgálati műsorszolgáltatók elsődleges céljaként jelöli meg a törvény a közszolgálati kötelezettség ellátását, azt azonban nem írja elő, hogy a műsoridő mekkora hányadában kell közszolgálati tartalmat sugározni.

¹⁸ (az oroszral szemben)

A közszolgálati műsorszolgáltatók/műsorszolgáltatások meghatározásának és módosításának módja

A fentebb említettek szerint a törvény 56. §-a a közszolgálati kötelezettségeket elsősorban a lett közszolgálati műsorszolgáltatókra, a Lett Rádióra és a Lett Televízióra ruházta. Emellett a lett médiahatóság szerződésben más műsorszolgáltatókkal is megállapodhat közszolgálati kötelezettség teljesítésében. A megállapodás maximum egy költségvetési évre szólhat, és az összműsoridő legfeljebb 15%-ára írhat elő közszolgálati kötelezettséget.

A közszolgálati intézmények vezetését ellátó szervek

A LR-t és a LT-t a főigazgató **vezeti**, akit a médiahatóság nevez ki, öt évre köt vele szerződést. (59., 60. §)

A főigazgató kinevezését legfeljebb egyszer lehet megújítani.

A közszolgálati műsorszolgáltató függetlenségét hivatottak biztosítani a főigazgatóra vonatkozó **összeférhetetlenségi szabályok** is:

- nem lehet országgyűlési képviselő vagy a kabinet tagja;
- nem lehet aktív tagja politikai szervezetnek (pártnak) vagy hasonló csoportosulásnak, de politikai aktivitása idejére felfüggesztheti tagságát;
- a főigazgatókra is vonatkoznak a korrupció ellenes törvény korlátozó és tiltó rendelkezései;
- büntetett előélettel összefüggő összeférhetlenség: szándékos bűncselekményért elítélték, kivéve ha rehabilitáltak vagy mentesítették a büntetett előlethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól;
- nem viselhet fizetett tisztséget és a művészeti, tudományos és pedagógiai tevékenységen kívül más jövedelemszerző tevékenységet nem folytathat. Nem alapíthat műsorszolgáltató társaságot illetve abban vezető részesedést nem szerezhethet.

A főigazgató a médiahatóság kezdeményezésére visszahívható, ha a fenti összeférhetlenségi szabályokat megszegi. A visszahívásról a médiahatóság dönt, az összes tag legalább kétharmadának szavazatával.

A közszolgálati műsorszolgáltató főigazgatója az adott közszolgálati kötelezettségének teljesítéséről szóló projekt tervezetet a médiahatósághoz nyújtja be jóváhagyásra.

Az alapító okirat szerint a főigazgató vezetésével *igazgatói tanácsot* kell alakítani, melynek legalább két tagját a munkavállalók közül kell választani. Az alábbi esetekben a főigazgató kizárólag az igazgatósági tanács hozzájárulásával dönthet:

- a műsorpolitika koncepciójának és alapvető trendjeinek meghatározása;
- az éves költségvetési terv előkészítése;
- kollektív munkaszerződés megkötése.

Az alapítói okirat további felügyeleti jogosítványokat adhat a tanácsnak.

A közszolgálati felügyelet

A közszolgálati felügyeletét felügyeletét is a médiatanács látja el, a médiatörvénynek való megfelelés ellenőrzésével.

A közszolgálati műsorszolgáltatók civil ellenőrzéséről a lett médiatörvény nem tartalmaz rendelkezéseket.

A lett médiatörvény deklarálja, hogy állami vagy közigazgatási szerv, közjogi szervezet illetve ezek hivatalai nem szólhatnak bele a közszolgálati műsorszolgáltatók működésébe, vezetőinek kötelező utasítást nem adhatnak, kivéve törvényhozói rendelkezéssel. A LR és a LT működését a médiahatóság felügyeli, a médiatörvényben meghatározott keretek között.

A társadalmi és politikai szerkesztőségi részlegek vezetőitől és műsorvezetőitől a törvény politikai semlegességet vár el.

A LR és a LT vészhelyzet bejelentésére köteles azonnali lehetőséget adni a köztársasági elnöknek, a Saeima elnökének és a miniszterelnöknek. (60. §)

16. Műsorterjesztés, új technológiák szabályozása

16.1 A műsorterjesztőt terhelő továbbítási kötelezettségek (62. §)

A lett médiatörvény úgy rendelkezik, hogy az első és a második rádiós és televíziós műsorterjesztési hálózat a közszolgálati műsorszolgáltatók – a LR és a LT – számára van fenntartva. A Nemzeti Műsorszolgáltatási Tanácsot felhatalmazza a törvény, hogy a második műsorterjesztési hálózatot adott esetben ne a közszolgálat számára tartsa fenn, az következő szerint: „a műsorszolgáltatási időt évente állapítja meg a közszolgálati feladatok körére tekintettel”.

Ha a LR-nek és az LT-nek bizonyos napokon további műsoridőre van szüksége a lett médiahatóság lerövidítheti vagy későbbre teheti a más műsorszolgáltatóknak fenntartott műsoridőt, a műsorszolgáltató legalább 3 nappal korábbi előzetes értesítése mellett.

A LR és a LT a műsorait az első műsorterjesztő hálózaton nemzeti programként, hivatalos nyelven sugározza.

A LR és a LT a második műsorterjesztő hálózaton elsődlegesen a hivatalos nyelven sugározza a műsorát. Az éves műsoridő legfeljebb 20%-át átengedheti állami kisebbségi nyelvű műsorszolgáltatások számára, a filmeket és a színházi előadásokat azonban el kell látni hivatalos nyelvű felirattal.(62. §)

A *must carry* szabályok csak a kábelszolgáltatókra vonatkoznak, a DTT multiplex üzemeltetőkre nem, és Lettországbán a hálózatüzemeltetőket terheli a kötelezettség, nem a tartalomsomagolókat.¹⁹

Rádió, televízió vagy teletext műsor továbbközvetítéséhez a műsorszolgáltatóknak be kell szerezni a producer engedélyét, és engedélyt kell kérnie a lett médiahatóságtól.

A multiplex szolgáltatónak kell engedélyt szerezni, a tartalomsomagolásról szabadon dönt. A *must carry* szabályok az EPRA összefoglalója szerint csak a kábelszolgáltatókra vonatkoznak – ez a alapján erős multiplex modell látszik kirajzolódni Lettországbán.²⁰

16.2 A (földfelszíni) digitális átállás menetrendje

A médiatörvény 9. §-ának 1. pontja kimondja, hogy a digitális televíziózásra való átállásról a miniszteri kabinet dönt.

A DVB-T-re való áttérésről szóló stratégia 2004-ben született meg, 2000-ben a Lett Rádió és Televízió Központ kiegészítő intézményeként felállt a Digitális Rádió és Televízió Központ (DLRTC), amelynek feladata a digitális műsorterjesztés bevezetése Lettországbán. Az eladása körüli üzleti botrány miatt azonban késve indult meg a digitális átállás. A DLRTC előtt 6 alapvetően Multimedia Home Platform (MHP) használatára és némi mobil szolgáltatásra szolgáló DVB-T multiplexet terveztek felállítani. A tesztelést 2002-ben kezdték meg Rigában, a kereskedelmi szolgáltatásokat 2003-ban és 2004 elején tervezték bevezetni. 2006-ra 97%-os lakossági lefedettség megvalósítását és az analóg szolgáltatások teljes lekapcsolását tervezték.

¹⁹ http://www.epra.org/content/english/press/papers/Must_carry_Riga_Plenary_FINALDK.pdf, 6. old.

²⁰ The most typical mode of implementation is the existence of rules in the authorisations for service providers (for example in Latvia), 10. old.

A 2006-os DTT szolgáltatások bevezetéséről szóló kabinet-stratégia azonban az analóg lekapcsolás időpontjául már 2011 elejét jelölte meg.

2011-ben azonban már az MPEG-4 kódolási technológiát egy hatékonyabb szolgáltatással terveznek felváltani.

A lett mobilszolgáltató, a Lett Mobil Telekom (LMT) összefogott a Lett Állami Rádió és Televízió Központtal (LVTRC) és a Thomsonnal, hogy Riga térségében a DVB-H próbaüzemét megkezdjék. A próbaüzem 2007 novemberében kezdődött meg, és 2008 végéig tartott. Az LVTRC négy élő interaktív PPW csatornát tett elérhetővé a hálózaton.

A lett DTT platform üzemeltetésére kiírt pályázatot a lett telekom cég, a Lattelecom nyerte.

A Lattelecomban 51%-ban a lett állam, 49%-ban a Tilts Communications a tulajdonosa, amely a Sinera Holding/Sonera Corporation/Telia Sonera 100 %-os tulajdonú leányvállalata, és ezt megelőzően IPTV szolgáltatást nyújtott. A licencet DauTKom és a LRTC kiütésével nyerte el.

A Lattelecom a DTT szolgáltatásra 2009 februárjában kapta meg az ajánlatokat, az új szolgáltatás nyújtására 26 cég tett ajánlatot, *free-to-air* és fizetős üzleti modellre egyaránt. Valamennyi hazai csatorna ingyenesen (FTA) és az MPEG-4 AVC kompresszióval érhető el. Elsőként Rigában, aztán Kurzeme, Vidzeme, Zemgale és Latgale ellátása következett.

A LVTRC és a Lattelecom által aláírt megállapodásban 2009 végére ígérték az egész ország területét lefedő DTT penetráció megvalósulását. A megállapodás a Lattelecom számára hozzáférést biztosít az LVTRC infrastruktúrájához.

2009 júniusában nemzetközi tendert írt ki az LVTRC az ország egész területét lefedő digitális televíziós műsorterjesztő infrastruktúra kiépítésére, ebben az évben ez volt az ötödik tender. A korábbiakat az antennarendszer komponenseinek biztosítására, a DMV antenna rendszerre, TV-jel átvivő berendezésekre és MPEG-4 kompressziós rendszer berendezésekre írta ki az LVTRC.

2009 júliusára a Lattelecom befejezte a DTT platform előkészületeinek első szakaszát, melynek eredményeként a rigai régióban július második felében elérhetővé vált a DTT szolgáltatás. 2009 augusztusára a főváros 70 kilométeres körzetében elérhetővé váltak a DTT szolgáltatások.

Még ebben az évben növelték a lefedettséget elérni az átállás következő fázisában, a 2010-es év végére pedig az ország nagy részét le szeretnék fedni a DTT szolgáltatással.

Az MPEG-4 tömörítési eljárást és DVB-T átvitelt használó szolgáltatás 5 *free-to-air* csatornához biztosít a nézők számára hozzáférést (LTV1, LTV7, LNT, TV5 és TV3), ezenkívül a Lattelecom további 30 fizetős televíziós szolgáltatást nyújt. (2 fizetős DTT csomagban).

2009. október közepén azonban még továbbra is csak Riga 70 km-es körzetéről és 3000 háztartásról szóltak a lefedettségi jelentések.²¹

²¹ http://www.dvb.org/about_dvb/dvb_worldwide/latvia/index.xml

Források

Constitution of the Republic of Latvia, <http://www.humanrights.lv/doc/latlik/satver~1.htm>

The criminal law of Latvia,

<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018405.pdf>

Electronic Communactions Law

<http://www.sprk.gov.lv/index.php?id=1116&sadala=193>

The Civil Law of Latvia, <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/oeur/lxwelat.htm> (Nem működik)

Radio and Television Law, http://www.dvb.org/about_dvb/dvb_worldwide/latvia/

A lett médiahatóság (National Broadcasting Council – Nationálá radio un televizijas padome)

honlapja, <http://www.nrtplv.lv/padome/aktualitates/>

EPRA konzultáció az AVMS irányelv átültetéséről 2009. november 24. Brüsszel – beszámoló

Digitális átállás menete: http://www.dvb.org/about_dvb/dvb_worldwide/latvia/

http://www.epra.org/content/english/press/papers/Must_carry_Riga_Plenary_FINAL

III. LITVÁNIA

17. Alkotmányos alapok, szabályozási környezet és a médiaszabályozás tárgyi hatálya

17.1 Alkotmányos alapok

Litvániában az Alkotmány²² 25. cikke rendelkezik a véleménynyilvánítás szabadságáról. Eszerint mindenkit megillet a jog, hogy saját meggyőződése legyen, és hogy ezeket szabadon kifejezze, továbbá senkit sem lehet megakadályozni abban, hogy információkat és eszméket keressen, fogadjon és közöljön. E jogot csak törvény korlátozhatja meghatározott esetekben, így mások egészségének, méltóságának és becsületének védelme és az alkotmányos rend védelme érdekében.²³

17.2 A médiarendszer szabályozási környezete

17.2.1 Jogszabályi háttér

A médiát Litvániában átfogó jellegű törvény, a közönség számára történő információközlésről szóló törvény (médiatörvény)²⁴ szabályozza. A jogszabály egyaránt tartalmaz olyan – több országban külön jogszabályba, sajtótörvénybe foglalt – rendelkezéseket, mint a sajtószabadság alapelvei, tartalma, az újságíró jogállása, alapvető felelősségi szabályok stb. és olyan rendelkezéseket, amelyek kifejezetten a műsorszolgáltatásra vonatkoznak.

A médiatörvény azonban nem tartalmazza a közszolgálati műsorszolgáltatóra vonatkozó rendelkezéseket, amelyek a Litván Nemzeti Rádió és Televízióról szóló törvényben találhatóak.²⁵

17.2.2 Önszabályozás – társszabályozás

A törvényi szabályozás mellett Litvániában is szerepet kap az önszabályozás a média területén, amelynek jelentősebb szervezetei a Litván Újságírók és Lapkiadók Etikai Bizottsága (Lithuanian Ethics Commission of Journalists and Publishers) és az Újságírók Etikai Vizsgálóbiztos (Journalists' Ethics Inspector). E szervezetet a médiatörvény hozza létre, és meghatározza a főbb feladatait is. Ezek közé tartozik az újságírók etikai képzése, a hozzá érkezett etikai panaszok kivizsgálása, az újságírók és lapkiadók egymás közötti vitáinak elbírálása – utóbbiak „anyagi jogát” lényegében egy Etikai Kódex (Code of Ethics of Lithuanian Journalists and Publishers) – jelenti, és a közölt információk jogszerűségének vizsgálata – különös tekintettel a gyűlöletbeszédre.²⁶ A Bizottság évente 150-170 ügyet vizsgál ki. Bár a Bizottság döntését az elmarasztalt félnek közzé kell tennie, a döntés végre

²² The Constitution of the Republic of Lithuania.

²³ Constitution, Art. 25.

²⁴ Law on provision of information to the public (2 July 1996 No. I-1418).

²⁵ Law on the National Radio and Television of Lithuania.

²⁶ Law on provision of information to the public, Art. 46.

nem hajtásának nincs érdemi szankciója – leszámítva, hogy a közszolgálati rádió közzéteszi e tényt.²⁷

A – lényegében ombudsman jellegű – Etikai Vizsgálóbiztost a Parlament választja 5 évre az Etikai Bizottság jelölése alapján. A biztoshoz bárki fordulhat, ha személyiségi jogait a média megsérti. Az Etikai Vizsgálóbiztos kivizsgálja a hozzá érkezett panaszokat, vizsgálja, hogy az újságírók betartják-e a vonatkozó etikai és gyermekvédelmi szabályokat, és ajánlásokat fogalmaz meg a jogszabályok esetleges módosítására. Jogsérelem esetén a biztos figyelmeztetheti az érintett szervezetet, felszólíthatja a jogsértő tartalom eltávolítására és/vagy helyesbítés közzétételére vagy az Etikai Bizottsághoz fordulhat.²⁸

17.3 Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv implementációja

Az Európai Unió által elfogadott 2007/65/EK irányelv²⁹ számos elemében a korábbi médiaszabályozás újragondolását jelenti, amely jelentős hatással van a tagállami médiaszabályokra. Egy 2010. júniusi bizottsági forrás alapján Litvánia egyelőre nem jelentette az implementációt a Bizottságnak,³⁰ és az átültetést összefoglaló weboldalon sem találunk új jogszabályokra vonatkozó utalást,³¹ ugyanakkor a litván médiahatóság híreket összefoglaló oldala³² alapján világos, hogy a médiaszabályozás jelentős – nagyrészt az irányelv átültetésére irányuló – változások előtt áll. E tanulmány készítése során ezzel kapcsolatos angol nyelvű források nem álltak rendelkezésre, így Litvániának az AMSZ irányelv implementálását megelőző médiaszabályozását tekintjük át.

17.4 A médiaszabályozás alapfogalmai és tárgyi hatálya

A litván médiatörvény a hatályát nem, csak a célját határozza meg. Eszerint a törvény célja, hogy meghatározza a közérdekű információk (*public information*) gyűjtésének, előkészítésének, nyilvánosságra hozatalának és terjesztésének szabályait, valamint szabályozza közérdekű információkat előállítók (*producers*), terjesztők (*disseminators*), egyéb szervezetek és újságírók jogait, kötelezettségeit és felelősségét.³³ A meghatározásból egyértelmű, hogy a jogszabály közel sem csak a műsorszolgáltatási tevékenységet szabályozza, hanem a fogalmaival igyekszik átfogni a teljes médiarendszert.

A *közérdekű információ* (*public information*) olyan információ, amelynek célja a nagyközönséghez való eljutás,³⁴ kivéve a reklámtartalmakat.³⁵

A *műsorszolgáltatás* (*broadcasting*) a műsor nagyközönség számára történő előállítását és átvitelének – földfelszíni, kábeles, műholdas technológiával, vagy más elektronikus hírközlő hálózat útján történő – megkezdését jelenti.³⁶

²⁷ Television across Europe: Regulation, Policy and Independence (2005), Lithuania, 1032. old.

²⁸ Law on provision of information to the public, Art. 51.

²⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2007/65/EK irányelve (2007. december 11.) a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 89/552/EGK tanácsi irányelv módosításáról.

³⁰ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/803&format=HTML&aged=0&language=HU&guiLanguage=en> (2010.06.25.)

³¹ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:72007L0065:EN:NOT#FIELD_LT

³² <http://www.rtk.lt/en/news/news> (2010.06.15.)

³³ Law on provision of information to the public, Art. 1. E fogalom tehát nem azonos a magyar „közérdekű adat” fogalommal.

³⁴ „Information intended for public dissemination”

³⁵ Law on provision of information to the public, Art. 2. Sec. 61.

³⁶ Law on provision of information to the public, Art. 2. Sec. 57.

A *műsorszolgáltató (broadcaster)* olyan személy, aki – törvény eltérő rendelkezése hiányában – rendelkezik műsorszolgáltatási jogosultsággal, a műsört elkészíti, és maga vagy más szervezet útján a közönség felé továbbítja és a sugárzott műsorért szerkesztői felelősséget vállal.³⁷

A hatály szempontjából fontos megemlíteni a *közérdekű információk terjesztőjét (disseminator of public information)*, aki az a műsorszolgáltató, műsorterjesztő vagy információs társadalommal összefüggő szolgáltatás tartalomszolgáltatója (manager of information society service), aki ellenérték fejében vagy más módon a nagyközönség számára közérdekű információkat terjeszt, és aki az adott tartalomért felelősséget visel.³⁸

E fogalom alapján egyértelmű, hogy a törvény – bizonyos rendelkezéseinek – hatályát a jogalkotó az Interneten keresztül történő egyes tartalomszolgáltatásokra is ki kívánta terjeszteni.

17.5 A műsorszolgáltatók típusai és a televíziós műsorszolgáltatás piaci környezetének áttekintése

17.5.1 A műsorszolgáltatók és a nyomtatott sajtótermékek típusai

A litván médiajog törvényi szinten szabályozza a nyomtatott sajtó szereplőnek és a műsorszolgáltatók vételkörzet alapján elhatárolt típusait.

Eszerint országos újság az olyan újság, amelyet a litván lakosság 60%-át elérő területen terjesztenek, regionális újság az, amelyet a litván régiókban (*counties*) terjesztenek, és legalább egy területi egységben a lakosság 90%-ához eljut, míg helyi újság az, amelyet szintén a régiókban vagy városokban terjesztenek, de nem éri el a 90%-os „lefedettséget”.³⁹

A műsorszolgáltatók besorolása vételkörzet és technológia alapú: országos műsorszolgáltatónak minősül az a műsorszolgáltató, amely földfelszíni sugárzással legalább a litván lakosság 60% számára fogható; a regionális műsorszolgáltató vételkörzete 60%-nál kevesebb, de a helyi műsorszolgáltatóénál nagyobb; míg a helyi műsorszolgáltató olyan műsorszolgáltató, amelynek műsorát csak egy rádió vagy televízió adótorony sugározza.

A litván médiajog természetesen megkülönbözteti a kereskedelmi és közszolgálati műsorszolgáltatókat is, és a jogalkotó eltérő szabályozási környezetet alakított ki számukra.

A litván médiatörvény tipizálása alapvetően hasonló a magyar szabályozáshoz; érdekes megoldás, és tulajdonképpen technikai értelemben történő vételkörzet korlátozást jelent a helyi adóknak az adótorony száma alapján történő meghatározása.

17.5.2 A televíziós műsorszolgáltatás piaci környezete

Litvániában összesen 1 338 300 háztartás rendelkezik televíziókészülékkel. A kábelhálózat 346 000 (26%) háztartáshoz jut el, a kábelpenetráció tehát meglehetősen alacsony, a földfelszíni sugárzás jelentősége nagy.⁴⁰

Litvániában jelenleg négy multiplexen továbbítanak digitális televíziós műsorszolgáltatást. Két multiplexet a Litván Rádió és Televízió Központ (Lithuanian Radio and Television Centre, LRTC), a 100%-os állami tulajdonú műsorterjesztő üzemeltet, míg a másik kettő a TEO LT távközlési szolgáltató kezében van. Mivel minden multiplex üzemeltető köteles

³⁷ Law on provision of information to the public, Art. 2. Sec. 59.

³⁸ Law on provision of information to the public, Art. 2. Sec. 63.

³⁹ Law on provision of information to the public, Art. 2. Sec. 30., 44., 64.

⁴⁰ 2007 annual report of RRT, <http://www.rtl.lt/index.php?2-684089770> (2008.08.24.)

legalább öt ingyenesen fogható csatornát is biztosítani, így mindegyikük kínálata vegyes: fizetős műsorszolgáltatások mellett ingyenes csatornák is találhatóak a kínálatukban.⁴¹

Multiplexek	Csatornák
LRTC I network (FTA)	LTV, LTV2, LNK, TV3, TV1, BTV, Tango TV, Info TV, Liuks
LRTC II network (kódolt)	RTR Planeta, RTL, Discovery, National Geographics, Animal Planet, MTV, Eurosport, Balticum Auksinis, Cartoon Networks/TCM, CNN International (rebroadcaster JSC "Nacionalinė skaitmeninė televizija")
TEO LT I network (kódolt)	RTVi, BBC Prime, Discovery Civilisation, Discovery Travel and Living, Discovery Science, VH1, World Fashion Channel, Jetix, Nickelodeon, Euronews (rebroadcaster JSC „Nacionalinė skaitmeninė televizija”); Balticum Auksinis, Viasat Explorer, Viasat History, TV1000 (rebroadcaster JSC "Balticum TV")
TEO LT II network (FTA)	Deutsche Welle, TV Polonia, BBC World, TV5 (rebroadcaster JSC "Nacionalinė skaitmeninė televizija")

5. sz. ábra:2008-as adatok, Forrás: <http://www.rrt.lt/index.php?377404552> (2008.08.28.)

⁴¹ <http://www.rrt.lt/index.php?377404552&PHPSESSID=c344b9373d350c2ed37277c275259700> (2008.08.11)

18. Médiafelügyeleti rendszer

Litvániában független, csak a törvényhozásnak felelős médiahatóság, a **Litván Rádió és Televízió Bizottság (Radio and Television Commission of Lithuania, RTCL)** látja el a médiapiac felügyeletét.⁴² A Bizottság 13 tagból áll, akik különböző módon szerzik meg a megbízásukat: egy tagot a köztársasági elnök nevez ki, három tagot az kulturális bizottság javaslata alapján a parlament (Seimas) választ meg, míg a többi tagot különböző, a sajtó, a filmművészet, az irodalom stb. területén működő, törvényben nevesített szervezet delegál. A Bizottság tagjai maguk közül 2 évre egyszerű többséggel elnököt választanak.⁴³ A jelöltek függetlenségét politikai összeférhetetlenségi szabályok garantálják, illetve a törvény tételesen felsorolja a tagok visszahívásának szűk körű eseteit. A kiválasztási eljárásból világos, hogy a hatóság sokszínűsége és a szakmai szféra képviselője kiemelt szempontként jelenik meg.

A Bizottság döntéseit főszabály szerint nyilvános testületi üléseken hozza meg. Az döntéseket egyszerű szótöbbséggel, az engedélyek kiadását, visszavonását, vagy az engedélyeket érintő szankciókra vonatkozó döntések azonban 2/3-os többséghez kötötte a jogalkotó.⁴⁴

A hatóság a következő feladatokat látja el.

- A Litván Hírközlési Hatósággal közösen közreműködik a rádió- és televízió-műsorszolgáltatások továbbítására szolgáló frekvenciagazdálkodási terv elkészítésében.
- Kiírja a műsorszolgáltatási engedélyezéssel kapcsolatos pályázatokat, megszervezi a lebonyolításukat, kiválasztja a pályázat győzteseit és kiadja az engedélyeket.
- Meghatározza a pályázati és a műsorszolgáltatási díj mértékét.
- Felügyeli a médiatartalomra vonatkozó jogszabályok és az engedélybe foglaltak (gyermekek védelmére vonatkozó szabályok, reklámszabályozás, európai művek bemutatására vonatkozó kvótaszabályok) megtartását.
- Információkat gyűjt és elemzi a médiapiaci viszonyokat és azok változásait, amelyekről tanulmányokat, elemzéseket tesz közzé.
- Kétévente jelentést készít a litván parlamentnek (Seimas) az audiovizuális politika helyzetéről és a médiapiaci folyamatokról.
- Javaslatot tehet a műsorszolgáltatást érintő jogszabályok módosítására.
- Együttműködik más államok hatóságaival, és – feladatkörében – képviseli a Litván Köztársaságot.
- A jogszabályban előírt feltételek mellett, az előírt eljárás keretében felfüggeszti a külföldi műsorszolgáltatások továbbítását.⁴⁵

A hatóság az eljárásai során különböző szankciókat alkalmazhat: megrovás, pénzügyi szankció, a műsorszolgáltatási engedély felfüggesztése legfeljebb 3 hónapra, az engedély visszavonása.

A Litván Hírközlési Hatóság⁴⁶ „klasszikus” hírközlési és frekvenciagazdálkodási hatásköröket lát el, engedélyez egyes műsorterjesztésre irányuló tevékenységeket, és szorosan

⁴² Law on provision of information to the public, Art. 47. Sec. 1.

⁴³ Law on provision of information to the public, Art. 47. Sec. 4. 9.

⁴⁴ Law on provision of information to the public, Art. 47. Sec. 10–12.

⁴⁵ Law on provision of information to the public, Art. 48., valamint Study on Co-Regulation Measures in the Media Sector, Annex 4: Media Systems (Country Reports), http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/library/studies/coregul/annex_4_en.pdf (2008.09.25.), 267–268. old.

⁴⁶ <http://www.rtt.lt/>

együttműködik a médiahatósággal a műsorszolgáltatási és egyes műsorterjesztési engedélyek kiadása folyamán.

A médiafelügyelet kapcsán is érdemes megemlíteni, hogy az önszabályozásról szóló fejezetben említett fórumoknak Litvániában a médiafelügyelet terén is jelentős szerepük van.

19. A műsortartalom szabályozása

19.1 Személyiségvédelem és a válaszadás joga

19.1.1 Személyiségvédelem

A litván alkotmány nevesíti a magánélethez való jogot, amely alapján egyrészt sérthetetlen a személyes üzenetváltás, a telefonbeszélgetés és egyéb kommunikáció, másrészt mindenkit megillet a magánéletével összefüggő információk védelme. Emellett mindenkit megillet a magán és családi élet, valamint a becsület és méltóság elleni jogtalan beavatkozással szembeni védelem.⁴⁷

A médiatörvény szintén tartalmaz személyiségvédelemre vonatkozó rendelkezéseket. Eszerint a személyhez fűződő jogok, a méltóság és a becsület tiszteletben tartása érdekében:

- tilos hozzájárulás nélkül fényképet vagy hangfelvételt készíteni valamely magánterületről vagy körbekerített területről, függetlenül attól, hogy az érintett személy jelen van-e vagy sem,
- tilos hozzájárulás nélkül fényképet vagy hangfelvételt készíteni valamely magánjellegű rendezvényről,
- tilos hozzájárulás nélkül valamely fényképet vagy hangfelvételt reklámcélra felhasználni.

A törvény további védelmet biztosító szabályokat tartalmaz a sérülékenyebb érintettekre (balesetek áldozataira, gyermekekre) vonatkozóan.

Ugyanakkor a fenti szabályokat nem kell alkalmazni, ha feltehető, hogy az egyébként sértő cselekmények jogsértést rögzítenek.⁴⁸

A törvény előírja, hogy magántermészetű adatok (*information of private character*) csak az érintett hozzájárulásával terjeszthetők, kivéve, ha ez jogsértés vagy bűncselekmény felderítését segíti elő, illetve ha az adat nyilvános bírósági eljárásból származik.

A közszereplők magánszférájával kapcsolatban is megengedő a litván médiatörvény: a közszereplők magántermészetű (tehát nem közszerepléssel kapcsolatos) adatai is nyilvánosságra hozhatók, amennyiben annak a közérdekű jelentősége van (*public significance*).⁴⁹

A becsületsértést, a magánkommunikáció és a privátszférát érintő adatokhoz való jog megsértését a litván büntető törvénykönyv is bünteti.⁵⁰

19.1.2 A válaszadás joga

A törvény tömör, részletszabályok nélküli előírást tartalmaz a válaszadás jogával kapcsolatban. Eszerint ha egy természetes személy becsületét vagy méltóságát, illetve valamely jogi személy jogos érdekét téves, pontatlan vagy elfogult információ sérti, e személyeket megilleti a válaszadás joga. Ez alapján a sértettnek lehetősége van a téves információ kijavítására, illetve követelheti a szolgáltatótól, hogy tegyen közzé cáfolatot.⁵¹ A

⁴⁷ Constitution, Art. 22.

⁴⁸ Law on provision of information to the public, Art. Sec. 13.

⁴⁹ Law on provision of information to the public, Art. Sec. 14.

⁵⁰ Criminal Code, Art. 154., 166–168.

⁵¹ Law on provision of information to the public, Art. 15.

szabályozás ugyan válaszdási jognak hívja a jogintézményt, de e jogorvoslatnak lényegében csak tényállításokkal (információkkal) szemben van helye.

A cáfolat (helyreigazítás) közzétételével kapcsolatban a törvény előírja, hogy azt ingyenesen, az eredeti közléshez hasonló méretben és formában, két héten belül kell megtenni. Amennyiben ennek a médium nem tesz eleget, erről két héten belül az érintettet indokolással ellátva tájékoztatni kell. A döntéssel szemben bírósági jogorvoslatnak van helye.⁵²

19.2 A gyűlöletbeszéd szabályozása

A gyűlöletbeszéd szabályozása a litván büntető törvénykönyvben található. A 169. cikk tiltja a faji, nemzeti, származási, nemi, vallási vagy bármely csoporthoz való tartozás alapján történő diszkriminációt. A következő cikk alapján bűncselekményt követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő, aki terjesztés céljából olyan anyagot készít, szállít, küld vagy tárol, amely neveltségessé tesz, megvetést fejez ki, gyűlöletet szít, vagy diszkriminációra uszít valamely csoport vagy annak tagjai ellen szexuális beállítottságra vagy nemi, faji, nemzetiségi, származási, nyelvi, vallási vagy szociális helyzetére való tekintettel.

Két évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés lehet a büntetése annak, aki a fenti tartalmakat valóban terjeszti, vagy egyébként abban közreműködik.

Ugyancsak bűncselekménynek minősül akár diszkrimináció, akár gyűlöletkeltés céljából csoportok vagy szervezetek létrehozása is.⁵³

A litván szabályozás érdekessége, hogy több elkövetési magatartást is ismer: nem pusztán a sérelmet okozó közlés, de az ilyet tartalmazó anyag (adathordozó) tárolása is bűncselekménynek minősül (amennyiben ez terjesztés céljából történik).

19.3 Gyermekevédelem a médiában

A médiatörvény alapján a tartalom szolgáltatójának biztosítania kell, hogy a kiskorúak védettek legyenek a testi, szellemi, vagy erkölcsi fejlődésükre káros hatással bíró, különösen a pornográf és erőszakos tartalmaktól.⁵⁴ További részletszabályokat (besorolás, zónázás stb.) a törvény nem állapít meg.

19.4 Európai és nemzeti művek bemutatása

A litván szabályozás az EU vonatkozó irányelve alapján előírja, hogy a műsorszolgáltatók – amennyiben ez megvalósítható – az éves műsoridejük többségét európai művek bemutatására kötelesek fordítani. A kiszámításánál a hírműsorokat, sportműsorokat, játékokat és a reklámat (ideértve a teleshopot is) nem kell beszámítani. Az európai mű meghatározása⁵⁵ követi az EU irányelvben meghatározott – a hatályos irányelvben egyébként már nem szereplő – szempontokat.

⁵² Law on provision of information to the public, Art. 44.

⁵³ Criminal Code, Art. 169., 170., 170¹

⁵⁴ Law on provision of information to the public, Art. 17.

⁵⁵ Law on provision of information to the public, Art. 37.

A törvény ugyancsak meghatározza az öt évnél nem régebbi, független előállítótól beszerzett európai műsorszámok éves arányát, amelynek el kell érnie a 10%-ot.⁵⁶

19.5 Közszolgálati és egyéb tájékoztatási kötelezettségek

A litván törvény előírja, hogy természeti katasztrófák, jelentősebb balesetek vagy járványok, valamint háború, illetve szükségállapot esetén a szolgáltatók kötelesek hivatalos közlemények ingyenes közzétételére. Háború és szükségállapot idején a törvényhozás további kötelezettségeket írhat elő a lakosság érdekeinek védelme érdekében.⁵⁷

⁵⁶ Law on provision of information to the public, Art. 38.

⁵⁷ Law on provision of information to the public, Art. 20.

20 A piacra lépés szabályozása

Litvániában a műsorszolgáltatási és a továbbközvetítési (*re-broadcasting*) tevékenység csak engedéllyel folytatható, amelyet a Litván Rádió és Televízió Bizottság ad ki. Az engedély főszabályként pályázat útján szerezhető meg, egyes törvényben felsorolt esetben azonban a pályáztatás mellőzésére kerül sor: a két legfontosabb ilyen eset a kábeles és műholdas műsorterjesztéssel terjesztett műsorszolgáltatók engedélye.

Az engedély odaítélése során a hatóság tartalmi szempontokat is mérlegel. Szempontként jelenik meg többek között az eredeti kulturális, tájékoztató és oktató műsorszámok aránya, a pártatlan és kiegyensúlyozott tájékoztatás követelménye, és a gyermekek védelmére tett erőfeszítések.⁵⁸

Az engedély törvényben meghatározott jogsértések esetén felfüggeszhető, illetve visszavonható.⁵⁹

Összesen hét különböző típusú licenc adható ki, annak függvényében, hogy a műsorszolgáltatás terjesztése során sor kerül-e frekvenciahasználatra (analog és digitális földfelszíni, mikrohullámú vagy műholdas) vagy sem, és hogy az engedélyes maga végzi a terjesztést vagy mással végezteti. A frekvenciahasználatot igénylő műsorszolgáltatók engedélyezése során a médiahatóság és a hírközlési hatóság szorosan együttműködik.

A kizárólag jeltovábbítási tevékenységet megvalósító szolgáltatásnyújtások engedélyezése a hírközlési hatóság hatáskörébe tartozik.⁶⁰

20.1 Továbbítási kötelezettség (must carry)

A must carry szabályok értelmében a műsorterjesztőnek továbbítani kell legalább egy közszolgálati adót és az összes földfelszíni országos műsorszolgáltatást. A médiahatóság a kiadott műsorterjesztési engedélyben további továbbítási kötelezettséget írhat elő. A gyakorlatban földfelszínen és műholdas műsorterjesztéssel egy közszolgálati és három kereskedelmi csatornát, míg kábeles műsorterjesztés során ezen felül további három vilniusi helyi adót kell továbbítani. A digitális műsorterjesztő legalább öt ingyenesen hozzáférhető (FTA) csatornát köteles továbbítani.⁶¹

A litván hatóság honlapjának tanúsága szerint várható a must carry szabályok újragondolása, amely alapján várhatóan a szolgáltatóknak csak két közszolgálati adót kell továbbítaniuk.⁶²

⁵⁸ Law on provision of information to the public, Art. 31. Sec. 1. 9.

⁵⁹ Law on provision of information to the public, Art. 31. Sec. 14–15.

⁶⁰ Study on the Regulation of Broadcasting Issues under the new Regulatory Framework, Annex 2., 286–287. old.

⁶¹ Study on the regulation of broadcasting issues under the new regulatory framework, Annex 1., 272–276. old.

⁶² http://www.rtk.lt/en/news/news/must-carry_rules_revised (2010.05.30.)

21 Külső és belső pluralizmus a kereskedelmi műsorszolgáltatásban

A médiatörvény általános szabályként írja elő, hogy a tartalom-előállítók és terjesztők a lehető legtöbb különböző véleményt kötelesek bemutatni a vélemények sokszínűségének elősegítése érdekében. Ugyane cikk következő bekezdése – érdekes szabályozási megoldással egy nagyon is konkrét kötelezettséget ír elő: a közvélemény kutatások bemutatása során a médiumok kötelesek a kutatást készítő szervezetet, és az alkalmazott statisztikai hibahatárt megnevezni.⁶³

21.1 A médiakoncentrációra vonatkozó szabályok

A médiatulajdonlásra vonatkozó szabályok a litván médiatörvényben találhatóak. A 22. § szerint „közösségi tartalom előállítója” (*public information producer*) – ideértve a műsorszolgáltatót, a kiadóvállalatot, a film-, video- és zenestúdiót, a reklámügynökséget és a szerkesztőséget⁶⁴ – vagy terjesztője Litvániában regisztrált jogi személy, vagy külföldi jogi személy Litvániában regisztrált leányvállalata lehet. Mindemellett e szervezetek tagja litván és külföldi személy egyaránt lehet. Állami és helyi önkormányzati intézmények (a tudományos és oktatási intézményeket kivéve), bankok, politikai pártok nem lehetnek közösségi tartalomelőállítók vagy -terjesztők. Ugyanakkor e rendelkezés nem vonatkozik az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásként nyújtott tájékoztatásra, és az e szervek által a működésükkel kapcsolatban kiadott időszak kiadványokra.⁶⁵

A médiavállalkozások horizontális, vertikális vagy diagonális koncentrációjával kapcsolatban Litvániában nincsenek speciális szabályok, az összeolvadásokat, felvásárlásokat az általános versenyjogi szabályozás alapján kell megítélni.⁶⁶ A médiatörvény tartalmaz egy általános, nehezen konkretizálható, és végső soron versenyjogra való utalást tartalmazó szabályt, miszerint sem az állam és a helyi önkormányzatok, sem valamely vállalkozás nem monopólizálhatja a tömegtájékoztatást, és az államnak egyenlő jogi és gazdasági versenyfeltételeket kell kialakítania a média területén működő vállalkozások számára, biztosítania kell a pluralizmus megőrzését és – a versenyjogi szabályok alapján – megakadályozni az erőfölénnyel való visszaélést.

A törvény ugyanakkor részletes szabályokat tartalmaz a tulajdoni viszonyok áttekinthetőségével kapcsolatban. A műsorszolgáltató 30 napon belül köteles tájékoztatni a médiahatóságot, amennyiben 10%-ot meghaladó tulajdoni részesedését elidegeníti. Amennyiben valamilyen tranzakció folytán a műsorszolgáltató irányítása is megváltozik (más személyek kezébe kerül), úgy a művelethez a médiahatóság hozzájárulását kell kérni. A médiahatóság megtagadja a hozzájárulást ha a tranzakció folytán kizárt személyi kör szerezné meg az irányítást, vagy a tranzakció a versenyjog alapján nem engedélyezhető vagy a versenyhatóság engedélyéhez kötött. A nyomtatott sajtó területén működő szervezeteknek pedig éves jelentést kell készíteniük, amennyiben a fenti tranzakciók valamelyike bekövetkezett.⁶⁷

⁶³ Law on provision of information to the public, Art. 16.

⁶⁴ A litván médiatörvény 2. § 62. pontja a közösségi tartalom információs társadalommal összefüggő szolgáltatásként nyújtó szolgáltatót is a fogalom hatálya alá sorolja, de az említett tulajdoni korlátozás e szolgáltatókra nem vonatkozik.

⁶⁵ Law on provision of information to the public, Art 22. Sec. 1., 2., 6.

⁶⁶ Television across Europe: Regulation, Policy and Independence (2005), Lithuania,

http://www.eumap.org/topics/media/television_europe/national/lithuania/media_lit1.pdf (2008.08.30.) 1057. old.

⁶⁷ Law on provision of information to the, Art 22. Sec. 3–5., Art 24.

22. A kereskedelmi műsorszolgáltatás finanszírozása

22.1 Reklámszabályozás

A litván médiatörvény a reklámszabályozás alapelveként tekinti a reklám és teleshop tartalmak egyértelmű azonosítását, és az egyéb médiatartalomtól történő optikai és akusztikus elválasztását; e követelményt több részletszabály is biztosítja. Deklarálja a jogszabály, hogy a reklámozók semmilyen befolyást nem gyakorolhatnak a műsor tartalmára – kivéve természetesen a saját reklámjuk tartalmát. Úgyszintén tiltja a hírműsorokban megjelenő személyek reklámokban való szerepeltetését (amely tilalom mind a képi, mind a hang alapú megjelenésre kiterjed).⁶⁸

A litván médiatörvény a reklámszabályozás alapjaiként rögzíti, hogy a reklámnak és a teleshopnak tisztességesnek és őszintének kell lennie, és nem sértheti az emberi méltóságot, nem tartalmaz nemi, faji vagy nemzetiségi alapú diszkriminációt, nem sértheti a vallási meggyőződést és a politikai véleményt, és nem ösztönözhet az egészséget vagy környezetet veszélyeztető magatartásra.⁶⁹

Tilos a megtévesztő és a fogyasztók érdekeit sértő, a burkolt, valamint a tudatosan nem észlelhető reklám.⁷⁰

A reklámszabályozás gyermekvédelmi rendelkezései alapján a reklám nem károsíthatja a gyermek testi vagy lelki fejlődését, konkrétan

- a reklám – kihasználva a gyermekek hiszékenységét és tapasztalatlanságát – nem buzdíthatja közvetlenül a gyermekeket valamely termék megvásárlására,
- a reklám nem ösztönözheti a gyermeket arra, hogy a szüleit vagy másokat valamely termék megvásárlására rábeszélje,
- a reklám nem alakíthat ki olyan képzetet, hogy valamely termék megvásárlása vagy szolgáltatás igénybevétele a gyermek számára fizikai, szellemi vagy társadalmi fölényt jelent a társaival szemben,
- a reklám nem mutathat indokolatlanul gyermeket veszélyes helyzetben,
- a reklám nem használhatja ki a gyermekek különösen erős, szülőkhöz, nevelőkhöz, tanárokba vagy másokba vetett bizalmát.⁷¹

Dohányreklámok egyáltalán nem tehetők közzé, míg alkohol és gyógyszer reklámok korlátozottan, bizonyos – részben külön jogszabályban meghatározott – feltételekkel sugározhatók.⁷²

A reklámok közzétételével kapcsolatban a litván törvény rögzíti, hogy az főszabályként műsorszámok között tehető közzé. A reklám nem sértheti a műsorszámok integritását és értékét és a műsorszámon fennálló egyéb jogokat. A műsorszolgáltató saját műsorára vonatkozó közlések, valamint az ingyenesen közzétett jótékonyági és hasonló felhívások nem minősülnek reklámnak. Az egyes önálló részekből álló műsorszámok és sportműsorok esetén reklám csak e részek között tehető közzé.

A fentiek mellett a negyvenöt percnél hosszabb filmalkotások, televízió számára készített filmek (kivéve a sorozatokat és dokumentumfilmeket) negyvenöt perces időszakonként egyszer szakíthatók meg reklámmal; illetve ha a műsorszám időtartama legalább húsz perccel

⁶⁸ Law on provision of information to the public, Art. 39. Sec. 4., 10. 11. (1)

⁶⁹ Law on provision of information to the public, Art. 39. Sec. 1.

⁷⁰ Law on provision of information to the public, Art. 39. Sec. 2., 5., 6.

⁷¹ Law on provision of information to the public, Art. 39. Sec. 3.

⁷² Law on provision of information to the public, Art. 39. Sec. 7–9.

hosszabb kétszer vagy többször negyvenöt perces időszagnál, akkor további egy esetben megszakítható. A műsorszámokon belül közzétett reklám-összeállítások között legalább húsz percrek el kell telnie.

Vallási szertartásról szóló műsorszámok, a hír- és tájékoztató műsorok, dokumentumfilmek és gyermekműsorok, akkor szakíthatók meg reklámmal, ha a műsorszám időtartama meghaladja a harminc percet.

A televíziós reklámidő korlátozásával kapcsolatban a törvény előírja, hogy a reklámozásra fordítható napi műsoridő a klasszikus reklámok esetében tizenöt százalék, a teleshop ablakokkal együtt pedig legfeljebb húsz százalék lehet. Ugyancsak nem haladhatja meg a reklámidő az óránkénti 12 percet.⁷³

22.2 A szponzoráció szabályozása

A litván törvény a szponzoráció kapcsán előírja, hogy a szponzor nem befolyásolhatja a támogatott műsorszám tartalmát, és hogy a támogatott műsorszám kezdetén vagy végén könnyen azonosítható módon jelezni kell a szponzor nevét vagy logóját, és a tevékenységét vagy a termékét. A szponzorált műsorszám nem bátoríthat közvetlenül a szponzor termékének megvásárlására. A dohányterméket gyártók egyáltalán nem lehetnek szponzorok, míg a gyógyszergyárak nem jeleníthetnek meg a szponzoráció során sem olyan terméket, amelyet csak orvosi előírásra lehet beszerezni. A hír- és tájékoztató műsorok nem támogathatók.⁷⁴

22.3 Állami támogatás

A finanszírozási formák között meg kell említeni a média állami támogatását is. A **Médiatámogató Alapítvány (Media Support Foundation)** létrejöttét és működését a médiatörvény szabályozza. Az alapítvány megjelenési platformtól függetlenül támogat kulturális és oktató jellegű tartalmakat, pályázati rendszer működtetésével.⁷⁵

⁷³ Law on provision of information to the public, Art. 39. Sec. 11.

⁷⁴ Law on provision of information to the public, Art. 40. Sec. 1–6.

⁷⁵ Law on provision of information to the public, Art. 27.

23. A közszolgálati műsorszolgáltatás

A médiatörvény mindössze egyetlen mondatot tartalmaz a közszolgálati műsorszolgáltatóról. Eszerint a **Litván Nemzeti Rádió és Televízió (LRT) állami tulajdonú nonprofit közjogi szervezet**, amelynek felépítését és működését külön jogszabály rendezi.⁷⁶

23.1 Szervezeti felépítés

A LRT legfőbb döntéshozó szerve a 12 tagú tanács, amelynek tagjait – a felügyelő hatósághoz hasonló módon – részben a parlament, részben különböző szakmai szervezetek, illetve a köztársasági elnök delegálja. A tagok függetlenségének biztosítása érdekében összeférhetlenségi szabályokat állapít meg a törvény, illetve tételesen felsorolja a tagok visszahívásának szűk körű eseteit.⁷⁷

A Tanácsnak alapvetően klasszikus „közgyűlés jellegű” hatáskörei vannak, így, egyebek mellett:

- meghatározza a közszolgálati műsorszolgáltató stratégiáját, illetve hosszú távú terveit,
- meghatározza a műsorstruktúra főbb elemeit és céljait,
- jóváhagyja az LRT belső szabályzatait,
- megválasztja az Adminisztratív Bizottság (Administrative Commission) tagjait,
- megtárgyalja és jóváhagyja az éves tervet és a beszámolót.⁷⁸

A mindennapi, operatív feladatok ellátásában kiemelt szerepe van az Adminisztratív Bizottságnak, amelynek öt tagját a Tanács választja négy évre (szintén összeférhetlenségi szabályok figyelembe vételével). A Bizottság hatáskörébe tartoznak a különböző, Tanács által elfogadásra kerülő dokumentumok, így a hosszú távú stratégia és éves terv és beszámoló, a költségvetés és elszámolás, a műsorszerkezet stb. előkészítése és benyújtása.⁷⁹

A szervezeti felépítés harmadik szereplője az ügyvezető igazgató, aki felelős vezetőként irányítja a műsorszolgáltató működését. Az ügyvezető igazgatót pályázat útján a Tanács öt évre választja (összeférhetlenségi szabályok figyelembe vétele mellett) egyszerű szótöbbséggel. Az ügyvezető igazgató képviseli a műsorszolgáltatót, gyakorolja a munkáltatói jogokat és irányelveket és utasításokat adhat ki. Tanácskozási joggal részt vesz a Tanács és az Adminisztratív Bizottság ülésein.⁸⁰

23.2 Közszolgálati kötelezettségek

A törvény a kötelezettségekkel kapcsolatban meglehetősen általános előírásokat tartalmaz. A törvény alapján az LRT összegyűjti és terjeszti a Litvániát és a nagyvilágot érintő információkat, megismerteti a nagyközönséggel az európai és egyetemes kultúrát, a modern civilizáció elveit, erősíti Litvánia szabadságát és demokratikus berendezkedését, védi és erősíti a nemzeti kultúra, a tolerancia, az együttműködés kultúráját, a nyelv és

⁷⁶ Law on provision of information to the public, Art. 30.

⁷⁷ Act on LRT, Art. 9.

⁷⁸ Act on LRT, Art. 10.

⁷⁹ Act on LRT, Art. 11.

⁸⁰ Act on LRT, Art. 12–13.

gondolatszabadság értékeit, erősíti a közérkölcset és az állampolgári tudatosságot valamint fejleszti az ország ökológiai kultúráját.

A LRT műsorszolgáltatásának objektívnek, pártatlannak és demokratikusnak kell lennie, és biztosítani kell a szólásszabadság érvényesülését és a vélemények sokszínűségét. Köteles tiszteltben tartani az emberi jogokat és tevékenysége nem sértheti az etikai-erkölcsi elveket.

A műsortartalmi követelményekkel kapcsolatban a törvény előírja, hogy minden társadalmi csoport számára megfelelő programkínálatot kell biztosítani, és a műsor összeállítása során prioritást kell, hogy élvezzenek a nemzeti és egyetemes kultúrát szolgáló, a tájékoztató, az elemző és oktató jellegű műsorszámok.⁸¹

23.3 A közszolgálati műsorszolgáltató finanszírozása

A közszolgálati műsorszolgáltató – korlátozottan, de – jogosult reklámok közzétételére, így a reklámbevételek az egyik érdemi bevételi forrásának tekinthetők. A LRT másik, piaci alapú forrása a különböző szolgáltatások és műsorok értékesítéséből származó bevétel.

A közszolgálati műsorszolgáltató finanszírozásának alapvető forrása azonban a központi költségvetésben külön fejezetben meghatározott forrás, amelynek részletszabályairól a törvény nem rendelkezik.⁸²

⁸¹ Act on LRT, Art. 4–5.

⁸² Act on LRT, Art. 6, 15.

24 Digitális átállás⁸³

A digitális átállás legfontosabb mérföldköve Litvániában a kormány által 2004-ben elfogadott a digitális átállás program (Model of Switchover to Digital Broadcasting in Lithuania), amely a következő főbb elveket mondta ki:

- A digitális hálózatok kiépítése folyamatosan, eleinte a nagyvárosok lefedésével valósul meg.
- Az analóg leállást szintén fokozatosan kell végrehajtani és 2012-ben kell megkezdeni.
- Legalább négy digitális hálózat (multiplex) kiépítése a cél, amelyeken legalább 20 televíziócsatorna továbbítására kerül sor.
- Legalább öt ingyenes (FTA) csatornát kell biztosítani.

A dokumentum emellett meghatározza a hálózatok üzemeltetőinek kötelezettségeit (amely lényegében a digitális hálózat folyamatos kiépítése és fejlesztése), és a digitális műsorszolgáltatásra jogosultak néhány kiválasztási szempontját.⁸⁴

2004-re tehető az első DTT hálózat üzemeltetésére vonatkozó, valamint az első DTT műsorszolgáltatásra vonatkozó engedélyek kiadása. A hálózat üzemeltetésének jogát a Litván Rádió és Televízió Központ (Lithuanian Radio and Television Centre, LRTC), a 100%-os állami tulajdonú műsorterjesztő nyerte meg. A sugárzás lényegében Vilnius környékén indult csak meg. (E területen 2002-ben kísérleti adás indult.)

A következő évek egyrészt konzultációval és a kormányprogram végrehajtásával teltek. Ennek keretében a Litván Rádió és Televízió Bizottság (Radio and Television Commission of Lithuania, RTCL) kezdeményező szerepet vállalt az állami szervek – különösen a Hírközlési Hatóság (Communications Regulatory Authority of the Republic of Lithuania, CRA), a Közlekedési és Hírközlési Minisztérium és a Kulturális Minisztérium – közötti együttműködés irányításában: konzultációkat, konferenciákat és szakmai programokat szervezett az érintettek számára. Másrészt 2005-2007 között zajlottak a digitális hálózatok és a digitális műsorszolgáltatók pályázati eljárásai. Az összességében gyakran változó – vállalkozások csődjével, felvásárlásával, szolgáltatási jogosultságokról való lemondással és új pályázatokkal járó – viszonyok végül 2008-ra stabilizálódtak.⁸⁵

Litvániában a fogyasztók digitális átállással kapcsolatos tájékoztatására a kormányzat nem helyez különösebb hangsúlyt. A vonatkozó tanulmányok, összefoglalók, jogszabályok és hatósági website-ok a médiafogyasztó-védelem témakörét érintőlegesen sem említik.

⁸³ E fejezet az alábbi tanulmány alapján készült: Szőke Gergely László: *A digitális átállás médiajogi hatásai Észak-európában*. AKTI füzetek 37. 2009, Budapest, AKTI.

⁸⁴ Resolution on adoption of the model of switchover to digital television in Lithuania, 2004. November 25., No. 1492, Vilnius, http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomms/doc/todays_framework/digital_broadcasting/switchover/lt_english_version_of_model.doc (2008.08.30.)

⁸⁵ DTT Implementation, <http://www.rtk.lt/en/static.php?strid=32042&> (2008.08.30.)